

Gemeente Den Haag

Verdrag van de Schilderswijk

Wijkactieplan

Het Verdrag van de Schilderswijk is geschreven door de gemeente Den Haag ism Haag Wonen. Vele partners hebben bijgedragen aan het totstandkomen van het Verdrag van de Schilderswijk.

Dit zijn de belangrijkste*:

bewoners
Haag Wonen
Arcade
Staedion
Johan de Witt Scholengroep (middelbare school)
Het Startpunt (basisschool)
Van Ostadeschool (basisschool)
SCO Lucas (scholenstichting)
Haagse Hogeschool
Politie Haaglanden
Reclassering
Wijkbeheer Schilderswijk
Meavita
Welzijnswerk Schilderswijk
Stichting Boog
RG-consultants
STIOM
Bureau Jeugdzorg
Jeugd Interventie Team (JIT)
Kamer van Koophandel
Stichting Winkels en Bedrijven
gemeente Den Haag

* Tijdens het uitvoeringsproces kunnen zich uiteraard nog meer partners aansluiten bij het Verdrag, dus de lijst is nog niet compleet.

Den Haag, 25 september 2007

Inhoud

0	Samenvatting - Highlights	5
1	Aanleiding	13
2	Urgentie	15
3	Dominante problemen	19
3.I	Jeugd en scholing	20
3.II	Werk en economie	20
3.III	Gezond leven, geborgen leven en samen leven	20
3.IV	Leefbaar en trots wonen	21
3.V	Samenwerken met bewoners en partners	21
4	Maatregelen	23
4.I	Jeugd en scholing	24
4.I.1	Brede Buurtschool voor iedereen	24
4.I.2	Talentontwikkeling twaalf-plus	25
4.I.3	Begeleiding naar een startkwalificatie	25
4.I.4	Aanpak problematische jongeren	26
4.II	Werk en economie	27
4.II.1	Stimuleren ondernemerschap	27
4.II.2	Creëren werkgelegenheid	28
4.II.3	Florerende winkelstraten	28
4.II.4	Re-integratietrajecten	29
4.III	Gezond leven, geborgen leven en samen leven	29
4.III.1	Bevorderen gezondheid	30
4.III.2	Aanpak problemen achter de voordeur	30
4.III.3	Faciliteren van ontmoetingen Uitstraling	31
4.IV	Leefbaar en trots wonen	32
4.IV.1	Variatie aanbrenge in woningaanbod	33
4.IV.2	Een met aandacht ingerichte woonomgeving	33
4.IV.3	Een schone, hele en veilige Schilderswijk	34
4.IV.4	Trotse en verantwoordelijke bewoners	35
5	Levensloop	37
6	Organisatie	39
6.I	Rol bewoners in de uitvoering	40
6.II	Uitvoering kore termijn	40
6.III	Uitvoering (middel) lange termijn	41
6.IV	Financiën	41
6.V	Communicatie	42

Highlights

Voor u ligt een bijzonder wijkactieplan, het Verdrag van de Schilderswijk. Bijzonder in de manier waarop het tot stand is gekomen en bijzonder in de manier waarop het wordt uitgevoerd. Een muzikant, tevens bewoner van de Schilderswijk, zong dit liedje tijdens een van de bijeenkomsten:

'Het is een prachtwijk, krachtwijk,
het is een dag en nachtwijk,
het is een broedplek,
het is een warm kloppend hart,
het is een prachtwijk, krachtwijk,
het is een geen gezeik wijk,
het is een wijk zo rijk, veelkleurig,
het is een wijk die naar je lacht' .

- Dennis Wijmer, tekstdichter en liedjesmaker

In een zeer korte periode is er intensief door een grote verscheidenheid aan partijen gewerkt aan de invulling van het Verdrag. Via informele netwerken van bewoners, waaronder jongeren, vrouwen, ondernemers, sporters en kunstenaars, is hen gevraagd een agenda van de toekomst op te stellen. Voor het Verdrag levert dit een duidelijke focus: perspectief voor de jeugd en een schone, veilige wijk waar mensen elkaar op bijzondere plekken kunnen ontmoeten. Met de professionele partners is via gezamenlijke bijeenkomsten en werkgroepen gewerkt aan inhoud en uitvoering van

het Verdrag via gemeenschappelijke doelen. Daarnaast heeft iedere partij afzonderlijk een bod gedaan als antwoord op de vraag: "Wat kan jij bieden aan de Schilderswijk vanuit de gemeenschappelijke doelen?". Uit de biedingen komen vernieuwende en inspirerende ideeën, maar ook sterk op elkaar lijkende of direct in elkaars verlengde liggende ideeën. De samenhang en afstemming tussen die ideeën kan en moet beter.

De focus en prioritering die de bewoners hebben aangegeven bepaalt de eerste stap naar samenhang, maar daarvoor is meer uitwerking nodig dan we op dit moment in het Verdrag kunnen opnemen. Daarom koppelen we dit direct aan de uitvoering van het Verdrag. We doen dit op de volgende manier. Vanuit de vier centrale werkvelden van het Verdrag kiezen we per werkveld een maatregelenpakket dat in het verlengde ligt van de prioritering van de bewoners en waarmee we nu direct aan de slag willen en dat bijdraagt aan de missie voor de Schilderswijk. Dit zijn de zogenaamde Highlights van de Schilderswijk. Daarnaast zijn er kansen die stadsbreed in alle vier de krachtwijken worden gezien. Ook deze kansen zijn per werkveld vertaald naar maatregelenpakketten; de Stedelijke Highlights. De uitvoering en uitwerking van de Highlights gebeuren zowel met bewoners als met partners. Hieronder het overzicht van de maatregelenpakketten.

Highlights van de Schilderswijk

Werkveld

Jeugd en Scholing
Werk en economie
Gezond leven, veilig leven en samen leven
Leefbaar en trots wonen

Maatregelpakket

Talentontwikkeling twaalf plus
Florerende winkelstraten
Aanpak problemen achter de voordeur
Een schone Schilderswijk

Stedelijke Highlights

Werkveld

Jeugd en Scholing
Werk en economie
Gezond leven, veilig leven en samen leven
Leefbaar en trots wonen

Maatregelpakket

Brede buurtschool voor iedereen
Reïntegratie en participatietop
Inburgering
Aanpak problemen achter de voordeur
Een schone Schilderswijk

Per werkveld formeren we vanaf september een groep coalitiepartners. Deze coalitie bestaat uit partners die nu al een bod gedaan hebben en uit partners die essentieel zijn bij de uitwerking en uitvoering van de maatregelen binnen het betreffende werkveld. De gemeente neemt zitting in de coalitie met gezaghebbende personen die in de wijk werkzaam worden/zijn en een directe link hebben met de bestuurlijke en ambtelijke top binnen het stadhuis. Vanuit de strategische partners vragen we personen met beslissingsbevoegdheid om zitting te nemen in de coalitie. Deze coalitie krijgt drie opdrachten. Deze opdrachten moeten in december 2007 zijn afgerond:

1. Werk de highlights voor de Schilderswijk uit.

Welke inhoudelijke en procesmatige en financiële stappen zijn nodig om:

- over vier en tien jaar het gestelde doel van het focusonderwerp te realiseren
- in 2008 de eerste resultaten voor de bewoners zichtbaar zijn
- bewoners te betrekken bij de ontwikkeling en uitvoering volgens de participatieaanbevelingen van Twynstra Gudde
- de samenwerking tussen de coalitiepartners wordt geborgd

2. Werk de biedingen uit tot een samenhangend programma per werkveld.

Geef hierbij aan:

- hoe biedingen zich tot elkaar verhouden (waar versterken zij elkaar, waar overlappen zij elkaar, waar werken zij elkaar tegen)
- hoe hierin samenhang is gebracht in relatie tot de bijdrage van de biedingen aan het gestelde doel

- hoe bewoners worden betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering volgens de participatieaanbevelingen van Twynstra Gudde.
- een planning van verdere ontwikkeling en uitvoering van de biedingen met aandacht voor zichtbare resultaten voor bewoners in de eerste twee jaar
- de samenwerking tussen de coalitiepartners wordt geborgd ten behoeve van de gestelde doelen
- een financiële raming van het programma

3. Werk de doelstellingen verder uit tot concrete doelstellingen.

Geef hierbij aan:

- hoe de doelstellingen worden verfijnd en voor zien van een percentage met een fasering van vier en tien jaar
- hoe meetbare doelstelling worden voorzien van een resultaat met een streefwaarde en indicator met een fasering van vier en tien jaar
- hoe en door wie de doelstellingen worden gemeten
- wat de relatie is met de VROM-indicatoren (wanneer aanwezig)

Hierna volgt per maatregelpakket een eerste aanzet voor de uitwerking van het focusonderwerp waarin wordt geschetst wat we over vier jaar tot tien jaar willen bereiken en hoe we daar op korte termijn al zichtbare resultaten in kunnen laten zien naar de bewoners uit de wijk.

Highlights van de Schilderswijk

Talentontwikkeling twaalf-plus

“De jongeren die voor overlast en criminaliteit zorgen, krijgen wat ze willen van de gemeente. Wij zijn niet crimineel en breken niets af maar wij worden niet gehoord en krijgen dus ook niets. Moeten wij ook eerst voor overlast zorgen voordat we gehoord worden?”

Deelnemer tijdens een van de netwerkbijeenkomsten

Talentontwikkeling twaalf-plus is een omgeving voor iedereen, maar vooral jongeren vinden daar hun plek. Voelen zich welkom, kunnen een baantje of een stageplek regelen, informatie inwinnen over een eigen zaak of een eigen woning. Waar je gezien wilt worden en waar je aan de slag wilt met muziek, sport, dans of multimedia. Dit zijn de buurthuizen nieuwe stijl: eigentijds en transparant, veilig en ook uitdagend. In nauwe samenwerking met de scholen.

Talentontwikkeling twaalf-plus is het antwoord op de ontwikkeling van een 12+lijn met een eigen en herkenbare lijn, waarbij hun mogelijkheden en plannen als uitgangspunt zijn genomen. Het betekent ook: convenanten met jongeren sluiten en praktische invulling geven aan de afspraken. Wat willen ze? Wat gaan ze doen? Wat kunnen ze en wat hebben ze nodig? Wat wordt van hen verwacht; op school, in de buurt, op het werk?

Talentontwikkeling twaalf-plus biedt praktische begeleiding naar werk en stages. Het combineert bijvoorbeeld het tekort aan personeel in buurthuizen aan de behoefte aan stageplekken van de Haagse Hogeschool, de wens van een muziekbedrijf aan leegstaande panden, de onhandige sollicitanten aan werkzoekende bedrijven.

Talentontwikkeling twaalf-plus communiceert op een eigen en eigentijdse manier via een website, internet-fora, prijsvragen, campagnes, festivals en wedstrijden. Talentontwikkeling twaalf-plus is uniek voor de Schilderswijk, uniek voor Nederland. Het komt tot stand vanuit publieke en private partijen. Grote bedrijven investeren in de infrastructuur van scholen en buurthuizen, lokale organisaties zorgen samen met bewoners voor een aansprekende programmering waar niet alles vastligt, maar er ruimte is voor initiatief vanuit de jongeren, de vrouwen en mannen zelf.

Talentontwikkeling twaalf-plus komt in de komende vier jaar in de Schilderswijk, maar helaas nog niet morgen. Maar tot die tijd kan er veel als je kijkt naar de biedingen van de partners. De Johan de Witt scholengroep wil “morgen” haar deuren openen tijdens de avonden en in het weekend, wanneer er een beheerder is. Stichting Welzijnswerk willen jongeren zelf activiteiten laten organiseren. Arcade heeft het over een kadergroep waar jongeren worden ondersteund in het

exploreren van hun eigen mogelijkheden en krachten. Het Jeugd Interventie Team wil bijdragen aan het beheer van een lounge-ruimte. En zo zijn er nog veel meer biedingen. Maar wat doen ze nu samen en hoe krijgen die jongeren een duidelijke plek in de uitvoering?

Talentontwikkeling twaalf-plus draagt bij aan de doelen onder Jeugd en Scholing en sluit naadloos aan bij de aanbevelingen vanuit de vitale bewonersnetwerken dat het wezenlijk is dat er een eigentijdse jongerenlijn (12+) moet worden ontwikkeld. Vanuit dit perspectief ligt de focus binnen het werkveld Jeugd en Scholing op talentontwikkeling twaalf-plus.

Kernpartners:

Johan de Witt scholengroep, corporaties Staedion, Arcade en Haag Wonen, Welzijnsorganisaties WES en WOC, Jeugd Interventie Teams, Gemeente (OCW) en Meavita.

Florerende winkelstraten

“In Nederland heb je voor alles een diploma of een certificaat nodig, dat maakt het moeilijker om een eigen onderneming te starten. In Engeland is het makkelijker. Daarom gaan veel Somaliërs naar Engeland om daar een eigen onderneming te starten. Het is jammer dat de ondernemende mensen Nederland verlaten.”

Deelnemer tijdens een van de netwerkbijeenkomsten

De winkelstraten in de Schilderswijk vormen een trotse weerspiegeling van de bewoners uit de wijk. Het multiculturele aanbod wordt een van de iconen uit de wijk. Voor de lekkerste baklava van Den Haag moet je in de Schilderswijk zijn en voor vis anders dan de haring is het niet meer Scheveningen, maar een van de viskramen op de Haagse Mart of een van de viswinkels in de wijk. En wil je echt lekker Marokkaans eten dan kan dat hier.

De ontwikkelingen in Transvaal om de Haagse Mart te upgraden en het realiseren van een Multicultureel Leisure Complex biedt kansen voor de Hobbemastraat als winkelstraat in de Schilderswijk. De oriëntatie op deze ‘investeringsas’ verbetert het imago van de Hobbemastraat als winkelstraat en benut de toestroom naar de Haagse Mart.

De winkelstraten in de Schilderswijk zijn de plek waar Schilderswijkers ook mensen van buiten de wijk ontmoeten omdat iedereen hier hetzelfde doel heeft: smakelijke en smaakvolle producten voor een goede prijs. Voor de een niets bijzonders, voor de ander een wereld die opengaat. Om het winkelimago van de wijk te verbeteren willen partners ‘City Mondial’ uitbreiden tot de Hoefkade en multiculturele en kwalitatieve horeca verder ontwikkelen aan het Paletplein. Met het invoeren van het Keurmerk Veilig Ondernemen en

winkelstraatmanagement kan de Koningsstraat een flinke impuls krijgen. De Vaillantlaan moet zich als stedelijke as verder profileren naar buiten toe.

De winkelstraten zijn het visitekaartje van de wijk doordat de inrichting en het beheer van de openbare ruimte hier op een niveau zijn van een wereldwijk in de wereldstad aan zee. De winkelstraten worden ook gemaakt door de ondernemers uit de straat. Zij werken hard om hun winkel en hun straat op de kaart te zetten. Hiermee vervullen zij ook een rol voor de bewoners uit de wijk dat ondernemen een succesvolle stap kan zijn in je leven.

De winkelstraten zijn nu al belangrijke assen in de wijk, maar zij missen de uitstraling om als trekker te dienen voor bezoekers buiten de wijk of bewoners met trots te vervullen. Daarom is een fysieke aanpak van deze straten van wezenlijk belang. Daarbij gaat het om herinrichting van de openbare ruimte in combinatie met ingrijpen in de bebouwing. Dit gebeurt door het toevoegen van nieuwe bedrijfsruimten, bijvoorbeeld door woonwerkpanden te maken, maar ook door het vergroten van de aantrekkelijkheid van bestaande winkels en bedrijven aan deze straat. Een intensief beheer behoort ook bij die fysieke aanpak.

De ondernemers zijn niet altijd georganiseerd en kunnen elkaar meer aanvullen. In de biedingen van alle partners zijn de ondernemers zelf de grote afwezige. Via een van de netwerkbijeenkomsten is er een sessie geweest met ondernemers. Daarin stellen zij zelf voor om zich beter te organiseren. De biedingen van de partners zoals de Kamer van Koophandel en de Stichting Winkels en Bedrijven sluiten hierop aan. Belangrijk is dat in de komende periode de partners en de ondernemers samen de stappenplannen voor de verschillende winkelassen vormgeven. Dit start met het organiseren van de ondernemers en schone winkelstraten, gevolgd door fysiek ingrijpen als opstap naar volwaardige winkelassen. De winkelstraten zijn een belangrijke motor achter de bijbaantjes en stageplaatsen voor jongeren en dragen daarmee bij aan de doelen “meer mensen hebben een betaalde baan” en “meer bedrijvigheid in de wijk”. Verder is werk en stage voor jongeren een zwaarwegende aanbeveling vanuit de vitale bewonersnetwerken van zowel de jongeren zelf als hun ouders. Daarnaast zijn de winkelstraten ook het visitekaartje van de wijk. Als deze floreren dan draagt dit ook bij aan de positieve uitstraling van de Schilderswijk. Vanuit deze perspectieven ligt de focus binnen het werkveld bedrijvigheid op het ontwikkelen van florerende winkelstraten.

Kernpartners:

Kamer van Koophandel, Gemeente (SZW en DSO), corporaties Haag Wonen en Staedion, Stichting Winkels en Bedrijven en ondernemers.

Aanpak problemen achter de voordeur

“Als de kinderen een schorsing krijgen, dan zijn ze blij. Want dan hebben ze vakantie. Schorsing helpt niet meer, dat is juist wat ze willen. Kinderen die geschorst zijn moeten ergens anders opgevangen worden en harder aangepakt worden, zodat schorsing geen beloning meer is.”

Deelnemer tijdens een van de netwerkbijeenkomsten

De Schilderswijk is de meest kinderrijke wijk van Den Haag. Dat is niet alleen een feit, maar ook de focus binnen het Verdrag. Zij moeten kunnen opgroeien in een geborgen en veilige thuisomgeving. Binnen het huishouden bieden de ouders hun kinderen de kansen om verder te komen en stimuleren zij hun kinderen om te spelen en te leren.

Een wijk vol kinderen betekent niet vanzelfsprekend dat hun ouders hen kansen bieden en stimuleren te leren en te spelen. De sociaal economische positie van de gezinnen speelt daarin een belangrijke rol. Niet omdat de ouders niet willen, maar veel meer omdat ze niet weten hoe of dat er problemen zijn die alle aandacht opeisen, zoals een tekort aan geld of een slechte gezondheid, of een buurman met psychische klachten die zoveel overlast veroorzaakt dat de kinderen continu bang zijn.

Een wijk vol kinderen betekent ook dat er gezinnen zijn met problemen. Soms overduidelijk doordat de kinderen niet naar school gaan, maar soms pas zichtbaar na een onverwacht bezoek van de corporatiemedewerker vanwege een lekkende kraan die de deur niet door kan vanwege de opgestapelde rotzooi. Over vier jaar hebben wij gezinnen die problemen veroorzaken of ondervinden in beeld, daarin speelt de jeugdregisseur een belangrijke rol. Hierin werkt hij samen met de gezinscoaches, één coach per gezin, en het Centrum voor Jeugd en Gezin.

Alle betrokken instanties maken dan gebruik van het Haag Risicosignaleringsstelsel. Maar ook nu moeten wij al aan de slag. Een voorbeeld hiervan is het project Sesam. Hierbij kan de betrokken corporatiemedewerker uit het voorbeeld haar signaal afgeven aan een meldpunt van de Kessler stichting die vervolgens op huisbezoek gaat en zorgt dat de persoon naar de juiste hulpvraag wordt toegeleid. Dit sociale vangnet is aanvullend op de signaleringsoverleggen van de GGD. Deze verbreding moet gaan functioneren voor alle partners binnen de Schilderswijk. Vanuit de verschillende biedingen moet een aanpak voor gezinnen worden ontwikkeld die over vier jaar sluitend is, maar nu al veel gezinnen kan helpen.

Een sluitende aanpak voor de hulpvraag van gezinnen sluit direct aan bij de doelen van gezonder, veiliger en meer samen leven. Ook voor bewoners is het

aanstellen van vertrouwenspersonen een belangrijk agendapunt. Die moet optreden als intermediair tussen bewoners en instanties en om te helpen problemen op te lossen of klachten te verwoorden. Ook zou het helpen om vertrouwenspersonen te hebben in de communicatie met sommige instanties. Aansluiting bij het traject 'Nieuwe Sporen' waarin met vertrouwenspersonen wordt gewerkt is een logische stap. Door uitbreiding van het aantal vertrouwenspersonen in de wijk en het zorgen voor meer bekendheid kunnen de vertrouwenspersonen worden ingebed in de vitale netwerken in de wijk.

Kernpartners:

Gemeente (SWZ en OCW), corporaties, Welzijnsorganisaties, Raad voor de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg, Politie, Openbaar Ministerie, GGD en gezondheidscentra (o.a. Rubenshoek).

Een schone Schilderswijk

"In de wijk zijn families met soms 10 kinderen. Deze zetten het vuil neer op balkons of te vroeg op straat. Vuilniszakken gaan kapot en al het afval ligt dan op de straten. Het vuil wordt maar 1 keer per week opgehaald en dat is te weinig voor deze buurt."

Deelnemer tijdens een van de netwerkbijeenkomsten

Een schone Schilderswijk is een basisvoorwaarde voor een leefbare wijk waar je trots op kunt zijn. Voor bewoners en partners in de Schilderswijk staat dit bovenaan de agenda. En schoon is de Schilderswijk nu nog niet. De 'operatie Schoon', waarmee de gemeente Den Haag de hele stad blijvend schoon wil krijgen, start als eerste in de Schilderswijk en andere krachtwijken.

Het uiteindelijke doel is daarbij een inzamelsysteem via ondergrondse containers. Ze zijn altijd beschikbaar, geven een netter en schoner straatbeeld en dragen bij aan minder arbeidsbelasting voor de beladers. Daarbij is in de invoeringsfase intensief toezicht noodzakelijk, om te zorgen dat adequaat gebruik van de containers vanzelfsprekend wordt. De komende maanden start het onderzoek waar in de Schilderswijk containers geplaatst kunnen worden, bijvoorbeeld

door aanwezige kabels en leidingen. In 2008 kan een begin gemaakt worden met de plaatsing. Een schone Schilderswijk kan niet zonder heldere en leesbare openbare ruimtes. Blinde gevels, dode hoeken en onderdoorgangen zijn een magneet voor vuil. Een gecombineerde aanpak van de herinrichting van de openbare ruimte en ingrijpen in de woningvoorraad ondersteunen 'operatie Schoon'. De fysieke aanpak draagt bij aan de trots van bewoners en stimuleert hen om verantwoordelijker met hun wijk om te gaan. Een schone Schilderswijk begint al eerder. De gemeente wil van het vegen een integraal proces maken: straat, trottoir en aangrenzend groen (ook als dat aan een woningbouwcorporatie toebehoort) in één veegbeurt schoon van gevel tot gevel. Een pilot in Haagse Hout is daarbij voorbeeld voor toepassing in de Schilderswijk. Klad- en plakvandalisme wordt met voorrang aangepakt in aansluiting op de gevel-tot-gevel aanpak. Door verkeerd aanbodgedrag en gesleur met zakken tijdens de inzameling scheuren huisvuilzakken gemakkelijk open.

Bovendien doen meeuwen nog een duit in het zakje door het openpikken van zakken en het verspreiden van restafval. Om zwerfvuil intensiever tegen te gaan wordt volgend jaar begonnen met een extra handhavings- en verwijderonde van illegaal geplaatst afval, naast de reguliere ophaaldag voor restafval. Een ploeg gaat nogmaals door de straat om zowel te vegen, bakken te legen als ook gelijk verkeerd aangeboden/illegaal geplaatst huisvuil en grofvuil mee te nemen. Bij deze ronde loopt handhaving mee, zodat direct actie wordt ondernomen op overtredingen. Waar nodig zal extra worden geveegd en vuilnisbakken worden gelegegd in de weekends en buiten kantooruren.

Dit koppelen we aan het vergroten van plekken waar mensen hun afval kwijt kunnen zoals het aanbod van afvalbakken. Deze intensieve aanpak geldt met voorrang voor structureel vervuilde, bijzondere locaties, de zogenaamde 'muckspots'. De komende maanden wordt geïnventariseerd waar dat nodig is, zoals de straten grenzend aan de Haagse Mart of de winkelstraten.

Een schone Schilderswijk zal alleen door de intensivering van het onderhoud en vergroten van de afvalvoorzieningen niet tot stand komen, als ook het gedrag van de bewoners niet verandert. We werken aan een communicatiestrategie om ervoor te zorgen dat bewoners op de hoogte zijn van de regels en de mogelijkheden. Inspanning van alle partners is nodig bij een actief 'aanspreekgedrag' van de bewoners om jong en oud ervan te doordringen dat een schone wijk begint bij hun eigen handelen. Op deze manier kunnen bewoners ook elkaar aanspreken als zij zich gesteund zien door professionals. Extra toezicht vormt hierop het sluitstuk. Er zal intensief en integraal gehandhaafd worden vanuit de betrokken gemeentelijke diensten en de woningbouwcorporaties.

Naast een telefonisch en virtueel meldpunt richten we een fysiek meldpunt op in de wijk, dichtbij bewoners. Vanuit dit meldpunt, de regiekamer wordt dan direct en integraal actie ondernomen. Daarmee realiseren we een geloofwaardige reactie op de melding vanuit de ogen van de melder en ondernemen we actie gericht op de veroorzaker. De inzet op aanpak van hotspots, drugs- en jongerenoverlast wordt verder geïntensiveerd. In krachtwijken wordt burgerparticipatie bij veiligheidsprojecten verder bevorderd. Met deze maatregelen zetten we in op een Schone Schilderswijk, waarmee bewoners zien dat het de partners serieus is om zich in te spannen voor een wijk met uitstraling, waarbij schoon een belangrijke basiswaarde is.

Kernpartners:

Gemeente (DSB), Stichting Wijkbeheer, Reclassering, corporaties, bewoners, Centrum voor Jeugd en Gezin en politie.

Trots en leefbaar samenwonen

Gevarieerde woningvoorraad

Het is zaak de sociale stijgers in de wijk vast te houden door het bieden van voldoende differentiatie in het woningaanbod, maar ook om als wijk zo aantrekkelijk te zijn dat nieuwe bewoners van buiten de wijk worden aangetrokken. Een diversere wijk; wonen voor mensen met kleine en iets grotere beurs. Het gaat om een leefbare wijk waar bewoners trots zijn om er te wonen. Het is van belang de ingezette transformatie met kracht voort te zetten.

Hoewel er in de Schilderswijk veel geïnvesteerd is in de stadsvernieuwing, is de woningvoorraad nog steeds eenzijdig en zijn sommige plekken in de wijk verloederd. Wij willen binnen 10 jaar van 40 verloederde locaties krachtlocaties maken. Dit vraagt een gerichte aanpak op maat waarbij de realisatie van woningverbetering en duurdere woningen hand in hand gaan met de realisatie van een aantrekkelijke openbare ruimte. We zullen dit punt nader uitwerken en bezien of verdergaande maatregelen noodzakelijk zijn.

Een landmark om trots op te zijn

Schilderswijkers willen meer ruimte hebben om elkaar te kunnen ontmoeten en activiteiten te ontplooiën. Hiervoor zijn twee mogelijkheden: Het aanleggen van een wijkpark a la Transvaal, of koppelen aan het Culturalis-initiatief op de plek van het voormalig Volksbuurtmuseum: het realiseren van een nieuwe theater met daarbij bijvoorbeeld een grand café en sport. Over een jaar is de keuze gemaakt.

Evenementen en ontmoetingen om trots op te zijn

De Schilderswijk bruist van de initiatieven, op kleine en grote schaal. In het komende jaar zullen we in elk geval evenementen en een voetbalcompetitie tussen pleinen stimuleren en ondersteunen. Maar zeker zo belangrijk zijn de ontmoetingen op portiek- en straatniveau waar bewoners elkaar leren kennen en samen verantwoordelijkheid willen nemen voor hun straat, zowel in sfeer als in uitstraling.

Partners:

Bewoners, corporaties, gemeente, particulier initiatief, Stichting winkels en bedrijven, Culturalis, Culturele instellingen, sportverenigingen

Een gezond lichaam in een gezonde wijk

APK keuring en bewegen op recept

Over het algemeen zijn bewoners uit de krachtwijken vaker ziek en leven korter. Dit is in ieder geval zo voor bewoners uit de Schilderswijk. Een intensieve aanpak wordt ingezet om gezonder te leven en meer te bewegen. Hiervan maken deel uit: Bewegen op recept, een gezondheidsmakelaar en controles en verbeteringen van de binnenmilieus van woningen.

Partners:

GGD, gemeente, STIOM, Haagwonen, Steadion, gezondheidscentra en Meavita.

Brede Buurtschool voor iedereen

De komende 2 jaar zal een coalitie worden gevormd met het onderwijs, welzijn, zorg, sport en cultuur om

ervoor te zorgen dat kinderen van 's morgens vroeg tot 's avonds onderwijs krijgen, sporten, aan cultuur doen maar ook omgekeerd betrokken worden bij klussen in en rondom de school. Deze brede buurtschool plus wordt een spil in de wijk waar kinderen en ouders centraal staan. De ontwikkeling van deze scholen zal plaatsvinden vanuit de bestaande locaties en deze zullen in maatwerk met partijen worden ontwikkeld en uitgebouwd tot multifunctionele centra.

Kernpartners:

Scholen (basis- en voortgezet onderwijs), welzijnsinstellingen, woningcorporatie, ouders, Centra voor Jeugd en Gezin, kinderopvanginstellingen, sport en culturele instellingen.

Reïntegratie en participatietop:

We willen in de krachtwijken onze inspanningen om werklozen aan een baan te helpen aanzienlijk verhogen, zodat we de wijk in tien jaar op het Haagse gemiddelde hebben. De economische impuls die we aan de krachtwijken geven -door het realiseren van voorzieningen, bedrijvigheid en het stimuleren van ondernemerschap- biedt werkgelegenheid aan de mensen in de wijk. Deze inzet willen we versterken met een lokale participatietop rond eind 2007 waarin we regionale werkgevers koppelen aan werkzoekenden, maar ook aan leerlingen en onderwijsinstellingen in de wijk. Als slotstuk van deze aanpak zetten we reïntegratietrajecten en gesubsidieerde arbeidsplaatsen in.

Kernpartners:

diverse regionale bedrijven en onderwijsinstellingen

Een "classy" traject

Inburgering moet een inspirerender imago krijgen, waardoor het niet meer als een plicht maar als een kans wordt beschouwd. De kwaliteit moet daarvoor omhoog en er moet een groter accent op participatie komen. We zullen in de Haagse krachtwijken een stevige impuls geven aan de inburgering. Vooruitlopend op het Deltaplan inburgering wordt in de Schilderswijk een pilot uitgevoerd voor 50 deelnemers waarin inburgering wordt gekoppeld aan werk of andere vormen van maatschappelijke participatie. Bij problemen achter de voordeur wordt direct contact gelegd met de gezinscoach. De deelnemers aan de pilot zullen gedurende enkele weken een maatschappelijke stage volgen bij bijvoorbeeld een school, een sportvereniging, een bewonersorganisatie, een bedrijf, of een corporatie. Deelname wordt beloond met sociale airmiles (bijvoorbeeld het sparen voor een voetbalclinic bij ADO, een bioscoopkaartje e.d.).

Kernpartners:

regionale bedrijven, onderwijsinstellingen, corporaties, sportverenigingen.

1. Aanleiding

De Schilderswijk is een van de veertig wijken die Minister Vogelaar van Wonen, Wijken en Integratie (WWI) heeft geselecteerd. In deze wijken zullen tijdens deze kabinetsperiode extra investeringen worden gedaan, gezien de stapeling van sociale, fysieke en economische problemen die zich daar voordoen. Het kabinet kiest voor een breed offensief tegen verkokering in de wijken: een gecombineerde aanpak staat centraal.

Binnen deze wijken wordt primair ingezet op vijf speerpunten, wonen, werken, leren, integreren en veiligheid. Met dit offensief wil het kabinet in deze wijken het tij keren, zodat het in acht tot tien jaar weer wijken zijn waar mensen kansen hebben en waar iedereen prettig kan wonen, werken en leven. Ook de Schilderswijk moet van aandachtswijk een krachtwijk worden.

In oktober zal de minister met de gemeente een convenant “Het Verdrag van de Schilderswijk” met concrete resultaten afsluiten, dat moet leiden tot het pakken van de kansen om bewoners perspectief te bieden en zorg te dragen voor een positieve uitstraling van de wijk.

Totstandkoming Verdrag van de Schilderswijk

Het Verdrag van de Schilderswijk is gemaakt door bewoners en partners uit de wijk en is daarmee een wijkactieplan dat de komende tien jaar het verschil gaat maken in de Schilderswijk. Met veel enthousiasme en energie is er gewerkt aan dit Verdrag en ligt er een stevige basis om voortvarend met de uitvoering te starten.

Bij het opstellen van het Verdrag zijn twee parallelle sporen gevolgd, die in de uitvoering samenkomen. Een spoor met de partners en een spoor met bewoners. In persoonlijke gesprekken is aan strategische partners gevraagd of zij zich, gezamenlijk met de andere partners in de wijk, in willen zetten om het verschil voor de Schilderswijk te maken en daarmee een bijdrage te leveren aan het 'Verdrag van de Schilderswijk'¹. Ook zijn er plenaire bijeenkomsten geweest voor een samenhangende aanpak. Deze heeft vervolg gekregen in werkgroepbijeenkomsten waarin zowel over de inhoud als het proces is doorgesproken en doorgewerkt.

Tevens heeft iedere partner een bod neergelegd hoe zij wil bijdragen aan het Verdrag. Eind augustus is het Verdrag in een plenaire bijeenkomst met alle partners besproken en uitgediept. Het resultaat ligt voor u. Belangrijker is wellicht het proces dat hiernaast parallel heeft gedraaid met de bewoners. Ook met hen is het gesprek aangegaan. Niet alleen zijn de bewonersorganisaties gevraagd mee te denken, maar juist ook bewoners die niet direct opvallen.

Adviesbureau Twynstra Gudde en Haag Wonen hebben elf netwerken van allochtone vrouwen, jongeren, sporters, ondernemers en kunstenaars in de Schilderswijk bezocht om kennis te verzamelen over wat onder deze groepen leeft aan problemen, hun droom voor de toekomst en op welke wijze partijen, inclusief zichzelf, kunnen bijdragen aan het verwezenlijken van die droom.

De volgende hoofdstukken gaan in op de problemen, maatregelen, coalities en financiële bijdragen die - naast de investeringen van de afgelopen jaren - nodig zijn om een trendbreuk in de Schilderswijk te realiseren. Bij dit laatste punt is een belangrijke kanttekening dat veel maatregelen vragen om structurele financiering, terwijl het krachtwijkenbudget incidenteel is. Dit wordt nog meer op scherp gezet door het beëindigen van de GSB-gelden in 2009 waarmee nu diverse projecten in de Schilderswijk worden gefinancierd.

1 Strategische partners in de Schilderswijk zijn: Haag Wonen, Arcade, Staedion, Politie Haaglanden, Reclassering, Haagse Hogeschool, middelbare scholen, lagere scholen, Meavita, Welzijnswerk Schilderswijk, Stichting Boog, RG-consultants, STIOM, Bureau Jeugdzorg, Jeugd Interventie Team (JIT), Kamer van Koophandel, Stichting Winkels en Bedrijven en de gemeente Den Haag.

2. Urgentie

De Schilderswijk is van oudsher een volksbuurt. Lange tijd was dit een grotendeels witte volksbuurt, nu bevolken Hagenaars met wortels uit alle windstreken van de wereld deze compacte wijk. De vernieuwing van de woningvoorraad van de wijk is grotendeels voltooid. De wijk is (her)opgebouwd als een echte woonwijk: rijen portiekwoningen en appartementen bepalen het straatbeeld.

Op een aantal plekken in de wijk moet, na de stadsvernieuwing, geïnvesteerd worden in woningen maar vooral in de openbare ruimte. De afgelopen jaren is dus vooral fysiek ingegrepen, en is de sociale problematiek te weinig aan bod gekomen. De gemeente en de strategische partners willen daarom veel investeren in de sociale infrastructuur van de wijk en op enkele plekken in de wijk ook fysiek investeren. Investerings die bijdragen aan een beter perspectief en positieve uitstraling van de Schilderswijk.

Schilderswijk anno 2007: de Rauwe wereldwijk

De achterstand van de Schilderswijk en haar bewoners ten opzichte van andere wijken is aanzienlijk. In de Schilderswijk zijn meer werklozen en bijstandsgerechtigden dan in andere wijken. Dit zijn zowel bewoners waarbij de Schilderswijk hun eerste vestigingsplek in Nederland is, als oudkomers die er vanuit gingen ooit terug te gaan naar het land waar ze geboren zijn. Maar juist ook hun kinderen, de jongeren zien hier weinig toekomstperspectief. Het gemiddelde inkomen ligt ruim lager dan in Den Haag als totaal, de gemiddelde waarde van een woning is aanzienlijk lager dan in de rest van de stad en ga zo maar door. De grote aanwezigheid van (goedkope) corporatiewoningen (75% sociale huurwoningen) houdt verband met de samenstelling van de bevolking. Deze is sociaal-economisch gezien weinig gedifferentieerd.

Deze eenzijdige samenstelling draagt nu te weinig bij aan de kracht van de wijk en wordt versterkt doordat bewoners veelal wegtrekken als zij op de maatschappelijke ladder stijgen. In de grote verscheidenheid van culturen zie je vaak wel een groepsgevoel binnen de eigen (etnische) groepen in de wijk, maar is er weinig ontmoeting tussen mensen uit verschillende groepen. De gerichtheid op de eigen groep wordt versterkt door het maatschappelijke klimaat van wantrouwen naar bepaalde bevolkingsgroepen.

Bewoners spreken over de rauwe realiteit. Die uit zich vaak op straat. De tevredenheid over woning en woonomgeving ligt ver onder het stedelijk gemiddelde. Dit geldt ook voor het gevoel van veiligheid, met name op de zogenaamde 'hotspot'-plaatsen. Niet alleen in de schrale en stenige inrichting van de openbare ruimte, maar ook het sociale klimaat op straat.

Zo zegt een bewoonster: 'Deze onrustige, vieze buurt is niet prettig om kinderen in op te laten groeien. Ik kan de kinderen niet eens alleen op de trap laten lopen omdat er wordt geplast en er vaak zwervers slapen bij de voordeur. De daken van de schuurtjes liggen vol zwerfvuil. Daar kijk je dan op uit'.

Wie met zo'n bril naar de wijk kijkt ziet een enorme berg van vrijwel onoplosbaar lijkende problemen. Dat zijn meestal niet de bewoners die zo kijken, maar zij vinden wel dat er nu wat moet gebeuren. Met het Verdrag van de Schilderswijk hebben de partners de ambitie om van de Schilderswijk een Nieuwe wereldwijk te maken.

De Schilderswijk wordt de Nieuwe wereldwijk. De Schilderswijk als nieuwe wereldwijk biedt jou (en je kinderen) de kansen om sociaal en economisch mee te doen en mee te groeien. Wonen in de Schilderswijk is daarmee een positieve keuze. Je bent trots op jouw Schilderswijk.

De Nieuwe wereldwijk is een dynamische wijk waar jongeren volop meedoen in het onderwijs en er is werk met voldoende perspectief voor jong en oud. In de huidige wijk liggen kansen om deze ambitie waar te maken.

De kracht van de Schilderswijk kenmerkt zich door een zeer gemêleerde bevolking die in staat is om ondanks de vaak enorme verschillen in cultuur, belevingswereld en leefstijl vreedzaam samen te leven. Veel Schilderswijkers houden van hun wijk en betreuren het negatieve imago dat de wijk bij (vooral) buitenstaanders heeft. Bijzonder is dan ook dat de Schilderswijkers meer vertrouwen in de toekomst hebben dan de bewoners van wijken die er sociaal-economisch aanmerkelijk beter voor staan. Het is belangrijk die basis voor trots op de Schilderswijk verder aan te wakkeren. Bewoners waarderen over het algemeen de levendigheid van de wijk en het multiculturele karakter. Ook wordt de wijk steeds aantrekkelijker voor studenten. Familieleden en vrienden wonen vaak slechts een paar straten verderop. In de Schilderswijk woon je in een wereldwijk waar je je toch geen vreemde voelt. Je kunt er jezelf zijn.

Steeds meer succesvolle bewoners willen in de wijk blijven wonen en voelen zich nauw bij die wijk betrokken. Ook neemt het aantal hoog opgeleide jongeren in de wijk toe. Vooralsnog is die groep vooral gericht op de eigen ontwikkeling, maar er liggen kansen om hen een belangrijke rol te geven in de ontwikkeling van de wijk en van hun gemeenschappen. De hoogopgeleide jongeren die in de wijk willen blijven kunnen een ambassadeursrol vervullen en laten zien dat het mogelijk is om succes te hebben

Deze kansrijke Hagenaars ondersteunen het sociale fundament van de wijk. Samen met andere bewoners vragen zij om mooie woningen waarop ze trots kunnen zijn en dat hun kinderen kunnen opgroeien met schone portieken en veilig spelen op praktisch ingerichte en goed onderhouden pleinen. De centrale ligging van de Schilderswijk in de stad is daarbij een belangrijke troef.

Uitgaan van de kracht en de potentie van de wijk en haar bewoners is de inzet van het Verdrag van de Schilderswijk. De urgentie is hoog: er zijn veel problemen. Tegelijk zijn er ook veel kansen om de trots op de wijk te vergroten, te investeren in de ontwikkeling van mensen, de wijk mooier te maken en de Schilderswijk om te vormen van aandachtswijk tot een krachtwijk. Strategische partners en bewoners hebben doelen en maatregelen benoemd rond twee overkoepelende thema's: perspectief en uitstraling.

Perspectief

Bij het bieden van perspectief staat de inwoner van de Schilderswijk centraal en gaat het om doelen gericht op scholing en werk, maar ook om de mogelijkheid om samen activiteiten te ondernemen of mensen te begeleiden naar een gezonder leven.

Uitstraling

Bij uitstraling staat de Schilderswijk centraal, waardoor de bewoners trots kunnen zijn op de wijk waarin zij wonen. De doelen richten zich op een verbetering van de inrichting van de openbare ruimte en de aankleding van gebouwen op verschillende plekken in de wijk. Daarnaast krijgt de uitstraling van de wijk ook een impuls door bij deze herinrichting te zorgen voor openbare ontmoetingsplekken voor jong, oud en diverse culturele groepen.

3. Dominante problemen

In de afgelopen maanden is gepraat met een breed scala aan bewoners en partners over de dominante problemen van de Schilderswijk. Deze gesprekken zijn enerzijds een verfijning van de achterstands en probleemindicatoren van VROM waarop de Schilderswijk als een van de veertig wijken is aangewezen. Veel meer nog zijn de gesprekken de basis geweest voor het bespreken van de kansen en daarmee oplossingen voor die problemen. In dit hoofdstuk gaan we in op de dominante problemen:

Perspectief

3.I Jeugd en scholing

De Schilderswijk is een kinderrijke buurt waar jongeren een groot deel van de bevolking uitmaken. Het toekomstperspectief van de jeugd in de Schilderswijk is echter onvoldoende. Een grote groep kinderen loopt een taalachterstand op in de eerste levensjaren door het lage opleidingsniveau en de anderstaligheid van hun ouders. Naast deze taalachterstand zijn er ook steeds meer kinderen die met psycho-sociale en gedragsproblemen op de basisscholen in de Schilderswijk binnenkomen. Middelbare scholen in de Schilderswijk hebben een imagoprobleem. Bij de vestigingen van de Johan de Witt Scholengroep in het stadsdeel Centrum is sprake van zowel een 'witte vlucht' als een 'zwarte vlucht'. Autochtone leerlingen zijn al eerder naar scholen buiten de wijk getrokken, de laatste jaren trekken ook meer en meer allochtone leerlingen naar meer gemengde scholen in andere wijken. Ook halen te weinig jongeren uit de Schilderswijk een startkwalificatie voor een goede positie op de arbeidsmarkt.

De Schilderswijk kent een echte buitencultuur. Enerzijds door de culturele achtergrond van de bewoners anderzijds doordat grote gezinnen in relatief kleine woningen wonen. Hierdoor zijn er veel kinderen buiten op straat. Dat leidt regelmatig tot verveling en overlast. Veel jonge tieners komen op straat in aanraking met oudere hangjongeren en nemen de slechte gewoontes van de straatcultuur over. Veelal zijn deze hangjongeren te vinden op de zogenoemde 'hotspots'. Kinderen zijn getuige van ongewenst gedrag, vandalisme, criminaliteit en drugsoverlast. De bewoners van de Schilderswijk hebben geen grip op de jongeren op straat en veel ouders vinden de straat een onveilige omgeving voor hun kinderen. Er is zelfs sprake van angst voor bedreiging en intimidatie van jongeren uit de wijk naar andere wijkbewoners. Bewoners die geen melding doen van overlastgevende jongeren uit angst zelf slachtoffer te worden van crimineel gedrag.

De samenstelling van de bewoners brengt daarnaast specifieke veiligheidsproblemen met zich mee, onder meer eerwraak, onderlinge spanning tussen bevolkingsgroepen en groepen die zich dreigen te distan-

tiëren van de samenleving. Bewoners vinden dat er onvoldoende activiteiten zijn voor jongeren in buurthuizen en onvoldoende sportmogelijkheden, waardoor de overlast wordt versterkt.

- 1 **Jongeren in de Schilderswijk behalen minder vaak een startkwalificatie;**
- 2 **Jongeren uit de Schilderswijk zijn relatief meer vatbaar voor spijbelen, voortijdig school verlaten, gedragsproblemen, cynisme, over last en criminaliteit;**
- 3 **Jongeren in de Schilderswijk kunnen te weinig positieve activiteiten ondernemen.**

3.II Economie en werk

De bewoners van de Schilderswijk hebben een achterstandspositie ten opzichte van andere Hagenaars in werk en inkomen. Het gemiddelde inkomen van de Schilderswijk ligt op het gemiddelde van de 40 wijken, maar uit de armoedemonitor van het CBS blijkt dat de Schilderswijk een van de armste wijken in Nederland is. Het aantal niet-werkende mensen in de Schilderswijk is ook het hoogst van alle wijken in Den Haag. In de Schilderswijk is onvoldoende werkgelegenheid voor de grote groep jongeren.

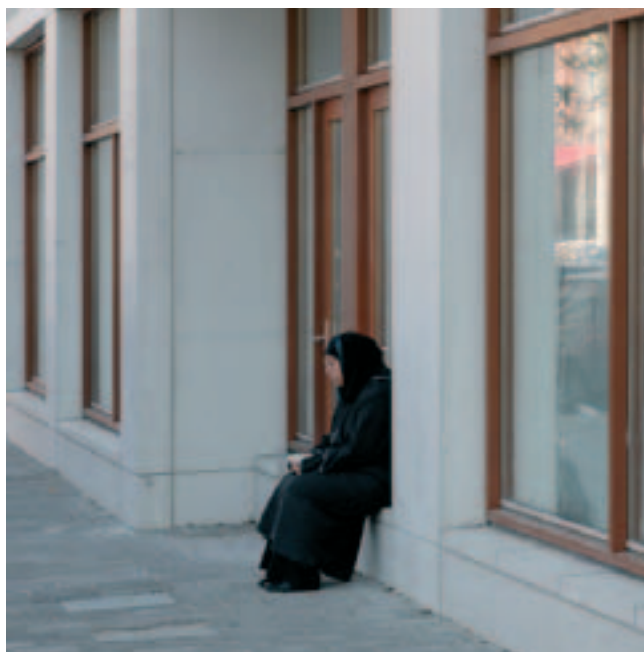
In de wijk worden veel economische activiteiten ondernomen, maar deze initiatieven blijken vaak niet succesvol op de langere termijn. Het is belangrijk om van de activiteiten van ondernemers in de wijk een duurzaam succes te maken. Het feit dat veel mensen geen betaalde baan hebben of kunnen krijgen in combinatie met de armoede zorgt ervoor dat veel bewoners zich uitgesloten voelen van de Nederlandse samenleving. Onveiligheid in de winkelstraten zorgt ervoor dat ondernemers minder snel geneigd zijn te investeren in de Schilderswijk. Een omgeving waar sprake is van agressie, vandalisme en diefstal, spreekt investeerders niet aan. Het wegblijven van investeerders in de wijk houdt een bloeiende wijk economie met volop werkgelegenheid tegen.

De belangrijkste problemen die zijn gerelateerd aan economie en werkgelegenheid zijn:

- 4 **Veel mensen (vooral jongeren) in de Schilderswijk hebben geen betaalde baan;**
- 5 **Veel mensen in de Schilderswijk leven onder de armoedegrens;**
- 6 **In de Schilderswijk zijn er relatief veel laag opgeleiden;**
- 7 **Onvoldoende bedrijvigheid.**

3.III Gezond leven, geborgen leven en samen leven

Voornamelijk leefstijlfhankelijk oorzaken zoals roken, veel en ongezond eten en te weinig bewegen zorgen voor meer gezondheidsproblemen bij bewoners van de Schilderswijk in vergelijking met inwoners in andere delen van Den Haag. Tevens heeft het slechte sociaal-economische perspectief zijn weerslag op psychosociale problemen binnen gezinnen.

De uitzichtloze situatie geeft problemen en spanningen achter de voordeur, zoals armoede en geweld. Ook zorgt het slechte toekomstperspectief ervoor dat bewoners zich vaak terugtrekken en niet participeren in de wijk en anderen ontmoeten. Er is vaak wel een groepsgevoel binnen verschillende (etnische) groepen in de wijk, maar er is onvoldoende ontmoeting tussen mensen uit verschillende groepen. Individualisering, secularisatie, etnisering, transnationalisering en immigratie zijn processen die zorgen voor snelle geografische, sociale en culturele veranderingen die duurzame en stabiele sociale betrekkingen bemoeilijken. In de wijk zijn weinig goed ingerichte ontmoetingsplekken waar jong en oud elkaar op een positieve manier kunnen ontmoeten.

- 8 **De bewoners uit de Schilderswijk zijn vaker ziek en leven korter dan bewoners uit andere wijken;**
- 9 **Bewoners uit de Schilderswijk hebben relatief veel problemen achter de voordeur zoals mishandeling en psychische nood;**
- 10 **Bewoners in de Schilderswijk hebben weinig duurzame en sociale stabiele betrekkingen met leden buiten hun eigen groep.**

Uitstraling

3.IV Leefbaar wonen

De Schilderswijk kent een grote verscheidenheid aan openbare ruimtes, van pleinen tot hofjes, van steegjes tot stedelijke assen. Ook de gebouwen, voornamelijk woningen, die er aan staan verschillen van grachtenpand tot grote hoeveelheden portiekwoningen uit de stadsvernieuwing. Het aantal woningen met een lage kwaliteit is vanzelfsprekend afwijkend aan dat van de 40 wijken vanwege de stadsvernieuwingsgolf vanaf de jaren '80 van de vorige eeuw. Het cijfer dat bewoners

geven voor de woning ligt lager dan het Nederlands gemiddelde, maar is niet afwijkend van de overige 40 wijken. De lappendeken van de stadsvernieuwing kent enerzijds weinig structuur en anderzijds maar een enkel en zorgvuldig vormgegeven lapje. Daarbij is de openbare ruimte beneden de gestelde normen onderhouden. In de Schilderswijk is een inhaalslag nodig om onrechtmatig wonen en illegale kamerverhuur tegen te gaan. Vooral de nieuwe EU-burgers maar ook studenten zijn hierbij kwetsbare groepen. De illegale woonsituaties geven vaak veel overlast en leiden tot achteruitgang van het woonklimaat.

De sociale en fysieke overlast zijn hoog in de wijk. Een relatie met de waardering voor de woonomgeving is daarmee ook gelegd. Deze waardering is het laagst van alle 40 wijken. De Schilderswijk is nu een wijk waar je woont omdat je geen optie hebt en daarmee een doorgangswijk, al ligt de verhuisgeneigdheid bijna op het Nederlands gemiddelde en veel lager dan in de andere 40 wijken. Een te sterke verhuisneiging uit de wijk is slecht voor de leefbaarheid en funest voor de betrokkenheid van bewoners bij de buurt. Toch verlaten veel succesvolle bewoners de wijk. Dit is onder andere te wijten aan het imago dat de Schilderswijk heeft: 'woon je in de Schilderswijk dan ben je niet succesvol en zodra je bankrekening dat toelaat, verhuis je naar een betere buurt'.

De eenzijdige woningvoorraad met veelal vervuilde portieken, de weinig zorgvuldig ingerichte en vaak vervuilde openbare ruimte hebben een negatieve invloed op de leefbaarheid van de wijk. Bewoners voelen zich niet trots en daarmee ook niet verantwoordelijk voor hun straat en portiek. Daarnaast heeft ook een onveilig gevoel een negatieve invloed op de leefbaarheid van de wijk. De Schilderswijk heeft, meer dan andere Haagse wijken, last van criminaliteit zoals, inbraken uit woningen en auto's, straatroof, (huiselijk) geweld, bedreigingen en berovingen.

De belangrijkste problemen op terrein van uitstraling zijn:

- 11 **De woningvoorraad in de Schilderswijk is eenzijdig met daardoor een naar inkomen eenzijdige bevolkingssamenstelling;**
- 12 **De inrichting van de openbare ruimte in de Schilderswijk is vaak onduidelijk, stenig en schraal;**
- 13 **Het beheer van de openbare ruimte in de Schilderswijk is niet voldoende om vervuilde en onveilige straten tegen te gaan en leidt daardoor tot zwerfvuil en vandalisme;**
- 14 **Het gedrag van bewoners in de openbare ruimte en algemene ruimten, zoals portieken, en het gevoel van onveiligheid dragen bij aan de verloedering van en een verslechterd sociaal klimaat in de openbare ruimte.**

Proces

3.V Samenwerken met bewoners en elkaar

In de gesprekken met partners geven partners zelf aan dat zij zien dat de veelheid aan partijen die ieder voor zich weten wat er moet en er ook zo aan werken tot niet voldoende resultaat leidt in de wijk. Dit bevestigen de bewoners die graag een aanspreekpunt zien in de wijk. Er zijn zoveel organisaties actief dat ze niet meer weten waar ze terecht kunnen. Partners geven verder aan dat bewoners niet makkelijk te betrekken zijn bij activiteiten die zij ondernemen en als er mensen meedoen, dit vaak vaste groepen zijn. Uit de netwerkbijeenkomsten geven mensen aan dat ze wel willen participeren en dat ze concrete voorstellen hebben waarin zij ook hun eigen rol benoemen. Maar de vraag ligt er of zij serieus genomen worden en er is soms maar weinig vertrouwen.

- 15 **Er zijn veel verschillende instellingen en organisaties actief in de wijk. Allemaal met goede bedoelingen maar met onvoldoende resultaat. Er is onvoldoende samenwerking tussen de organisaties en een integrale aanpak ontbreekt. Vaak is er sprake van concurrentie;**
- 16 **Instellingen vinden niet altijd aansluiting bij de (multi-etnische) doelgroep.**

4. Maatregelenpakketten

Om de problemen in de Schilderswijk op te lossen en van kansen gebruik te maken, is een breed scala aan maatregelen nodig. Ook nu al wordt er volop geïnvesteerd in de wijk door bewoners en enthousiaste professionals. Als je echter kiest voor een hele waslijst aan maatregelen omdat alles belangrijk is, dreig je te vervallen in meer van hetzelfde en is tegelijk niets belangrijk. Daarom wordt in deze krachtwijkenaanpak bewust de keuze gemaakt voor een beperkt aantal krachtige maatregelen voortkomend uit de focus van perspectief en uitstraling en direct gekoppeld aan de dominante problemen.

We hebben de biedingen van de partners verwerkt in de onderstaande tekst. Belangrijk is dat deze maatregelen een voorstel zijn van alle partijen afzonderlijk, maar dat we nog geen afweging hebben gemaakt in:

- effectiviteit tot bijdrage aan het doel
- kosten in relatie tot bijdrage aan het doel
- afstemming tussen verschillende maatregelen

Belangrijk is dat het doel centraal staat en om dat doel te bereiken partners de volgende maatregelen voorstellen (met de kennis die we nu hebben en in de korte periode die we tot onze beschikking hebben gehad) Daarnaast zijn er nog vele partijen actief in de wijk die juist in de verdere uitwerking en uitvoering belangrijk zijn. Bij het samenstellen van de coalities zal per maatregelenpakket bekeken worden wie er naast de nu genoemde partners nog meer nodig zijn om tot een uitvoerbaar en samenhangend pakket te komen. In hoofdstuk 6 geven we aan hoe we van dit maatregelenoverzicht naar een programma willen komen en hoe we dit koppelen aan concrete, meetbare doelstellingen.

Verder bevat ieder onderwerp een kader waarin de voorgestelde maatregelen worden getoetst aan de overkoepelende agenda van de toekomst van de bewoners van de netwerkbijeenkomsten. Deze agenda's van de toekomst zijn opgesteld vanuit de gesprekken met de verschillende vitale netwerken. Hierin zijn de prioriteiten opgeschreven volgens de bewoners uit de Schilderswijk. Dit zijn de toekomstagenda's van de bewoners:

Agenda van de toekomst volgens de geïnterviewde bewoners:

- 1 Aanstellen van vertrouwenspersonen;
- 2 De Schilderswijk moet schoner;
- 3 Verbetering van de opvoeding van kinderen;
- 4 Een verhoging van het onderwijsniveau van de kinderen;
- 5 Betere samenwerking tussen school en ouders;
- 6 Meer jongerenactiviteiten voor de hangjeugd;
- 7 Meer inzet van studenten van de Haagse Hogeschool;
- 8 Maak ruimte voor talent;
- 9 Heropening Volksbuurtmuseum;
- 10 Opknappen van buurthuizen;
- 11 Meer aandacht voor stageplekken;
- 12 Meer werk voor jongeren;
- 13 Stimuleer netwerken en een blijvende plek;
- 14 Meer eigen ruimtes voor vrouwen.

Perspectief

4.1 Jeugd en scholing

Naast de geschetste problemen in het vorige hoofdstuk liggen er ook veel kansen in de Schilderswijk om het perspectief voor de jeugd te vergroten. Aan-

gesloten kan worden bij de wens van ouders om hun kinderen -in Nederland- een betere toekomst te geven. Bovendien kan de betrokkenheid van ouders bij het welzijn van hun kinderen ook hun eigen participatie in de samenleving bevorderen.

De basisscholen in de Schilderswijk willen graag onderling samenwerken om de achterstand van kinderen in te halen. Ook wilt de voortgezet onderwijsschool de Johan de Witt Scholengroep meer een buurtfunctie vervullen. Diverse instellingen in de Schilderswijk zoeken in hun voorgestelde maatregelen samenwerking met andere partners in de wijk.

Centrale doelstellingen bij Jeugd en Scholing te bereiken binnen 10 jaar

- a Jongeren in de Schilderswijk behalen vaker een (hogere) startkwalificatie;
- b Jongeren in de Schilderswijk zijn minder vatbaar voor spijbelen, voortijdig schoolverlaten, gedragsproblemen, cynisme, overlast en criminaliteit;
- c Jongeren in de Schilderswijk kunnen meer activiteiten ondernemen.

Op korte termijn werken de coalitiepartners deze doelstellingen tot stuurbare en meetbare doelstellingen om volgens het SMART-principe. Hierbij maken we een onderscheid naar resultaten over 4 en 10 jaar. Zie paragraaf 6.3. De uitgewerkte doelen voor over 4 jaar worden, in een separate bijlage, betrokken bij de bespreking in de raadscommissie.

De volgende maatregelenpakketten dragen bij aan bovengenoemde doelstellingen:

- Brede buurtschool voor iedereen
- Talentenontwikkeling twaalf plus
- Begeleiding jongeren naar startkwalificatie
- Aanpak probleemjongeren

In de komende paragrafen worden deze pakketten verder uitgewerkt.

4.1.1 Brede Buurtschool voor iedereen

Goede voorwaarden voor het behalen van een startkwalificatie en verhogen van het opleidingsniveau zijn al op jonge leeftijd nodig. Deelname van peuters en kleuters uit de wijk aan de voorschool verkleint de taalachterstand voor de basisschool. Bovendien vergroot de aansluiting tussen onderwijs, sport, welzijn en cultuur het onderwijsperspectief van kinderen. Deze combinatiefuncties in een brede buurtschool zorgen voor een optimaal aanbod aan elk kind door een intelligent gebruik van voorzieningen en niet vrijblijvende samenwerking tussen instellingen. Meer dan zeventig procent van de leerlingen heeft achterstanden in de Schilderswijk waardoor een 'leer-kansen' profiel voor de brede school nodig is met aandacht voor talenten, competenties en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. De school is een natuurlijke ontmoetingsplek voor buurtbewoners en organiseert activiteiten voor de buurt en versterkt, met deze

'community'-functie de sociale samenhang in de wijk. Ook wordt gewerkt aan de actieve inzet van ouders en hun empowerment. In het leerkanalenprofiel neemt ieder kind deel aan activiteiten zoals sport, muziek, kunst, ICT of huiswerkbegeleiding. Hiertoe wordt de schooldag met zes uur verlengd. Voor naschools gebruik kunnen, bijvoorbeeld, zes gymzalen bij scholen in de Schilderswijk aangepast worden voor sportbeoefening van jeugd en hun ouders.

Naast fysieke aanpassingen kunnen met een goede professionele coördinatie en regie door de scholen meer naschoolse sportactiviteiten voor jeugd en ouders georganiseerd worden uitgevoerd door sportverenigingen op locatie (combinatiefuncties sport-onderwijs). Daarnaast wordt voor het verleiden van ouders tot deelname ook aangesloten bij de inburgeringslessen voor ouders in de wijk, bij gezondheidsprogramma's voor de bestrijding van overgewicht en diabetes en van de mogelijkheden van welzijnsorganisatie Schilderswijk (WES) om wijkbewoners te enthousiasmeren en adequaat door te verwijzen naar het naschoolse aanbod in het cluster onderwijs-sport.

De locatie van de brede buurtschool ligt bij voorkeur dicht bij de Stationsbuurt, zodat ook kinderen uit deze wijk deelnemen aan de brede buurtschool van de Schilderswijk. Vanuit de brede school is er een koppeling met de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG). Door outreachend te werken vanuit het CJG kan opvoedingsondersteuning worden geboden aan de brede school.

Voor het verdrag van de Schilderswijk zijn de volgende coalitiepartners bereid een brede buurtschool en naschoolse activiteiten te ontwikkelen:

- basisscholen, (met een bieding van OBS Het Startpunt voor gezamenlijk beleid met diverse scholen, uitbreiding VVE/leestijd, onderwijsinhoud);
- Gemeente, dienst OCW (voorschool, sportmogelijkheden, Centrum voor Jeugd en Gezin);
- Stichting Welzijn Schilderswijk (voor- en naschoolse spelactiviteiten, ook in vakantie);
- Haag Wonen (onderzoek realisatie brede school, ouder- en kindcentrum);
- Meavita (organiseren activiteiten);
- Staedion (verzoek om ondersteuning brede buurtschool positief benaderen, investering wordt niet uitgesloten)

4.1.2 Talentontwikkeling twaalf-plus

Talentontwikkeling twaalf-plus is een omgeving voor iedereen, maar vooral jongeren vinden daar hun plek. Voelen zich welkom, kunnen een baantje of een stageplek regelen, informatie inwinnen over een eigen zaak of een eigen woning. Waar je gezien wilt worden en waar je aan de slag wilt met muziek, sport, dans of multimedia. Dit zijn de buurthuizen nieuwe stijl: eigentijds en transparant, veilig en ook uitdagend. In nauwe samenwerking met de scholen.

Talentontwikkeling twaalf-plus is uniek voor de Schilderswijk, uniek voor Nederland. Het komt tot stand vanuit publieke en private partijen. Grote bedrijven investeren in de infrastructuur van scholen en buurthuizen, lokale organisaties zorgen samen met bewoners voor een aansprekende programmering waar niet alles vastligt, maar er ruimte is voor initiatief vanuit de jongeren, de vrouwen en mannen zelf.

Talentontwikkeling twaalf-plus krijgt een plek in de Schilderswijk in de komende vier jaar, maar helaas nog niet morgen. Maar tot die tijd kan er veel als je kijkt naar de biedingen van de partners. Het Johan de Witt scholengroep wil "morgen" haar deuren openen tijdens de avonden en in het weekend, wanneer er een beheerder is. Dit is een goede start om de buurthuizen om te vormen tot moderne centra die aansluiten bij de leefstijl van jongeren. Stichting Welzijnswerk wil jongeren zelf activiteiten laten organiseren. RG-consult heeft het over een kadergroep waar jongeren worden ondersteund in het exploreren van hun eigen mogelijkheden en krachten. Het Jeugd Interventie Team wil bijdragen aan het beheer van een lounge-ruimte. En zo zijn er nog veel meer biedingen. Maar wat doen ze nu samen en hoe krijgen die jongeren een duidelijke plek in de uitvoering?

Talentontwikkeling twaalf-plus draagt bij aan het doel dat meer jongeren een startkwalificatie behalen en sluit naadloos aan bij de aanbeveling vanuit de vitale bewonersnetwerken dat het wezenlijk is dat er een eigentijdse jongerenlijn (12+) moet worden ontwikkeld. Vanuit dit perspectief ligt de focus binnen het werkveld Jeugd en Scholing op talentontwikkeling twaalf-plus.

Voor het verdrag van de Schilderswijk zijn de volgende coalitiepartners bereid talentontwikkeling twaalf-plus te ontwikkelen:

- Johan de Witt scholengroep (buitenschoolse activiteiten tot 17.00 uur);
- Staedion (realiseren jongerenfaciliteiten)
- RG-consult (kadergroepen)
- Welzijnorganisaties (WES en WOC)
- Jeugd Interventie Team (laagdrempelig aanbod zonder indicatie op VO scholen);
- Gemeente

4.1.3 Begeleiding naar een startkwalificatie

Voor een beter toekomstperspectief van de jeugd moeten onderwijs- en taalachterstanden verminderd worden. Hierdoor halen kinderen een hoger opleidingsniveau en vermindert het aantal voortijdig schoolverlaters. Extra aandacht begint al voor de moeilijke en gevoelige stap van basisschool naar middelbare school. In de eerste jaren van de middelbare school wordt de basis gelegd voor de toekomst, het is van groot belang de scholieren direct erbij te houden en intensief te begeleiden. Voor de jongeren in de wijk zijn voldoende stageplekken nodig. Diverse partners bieden stageplekken voor jongeren in de wijk aan. En als kinderen verzuimen is een adequate aanpak

nodig. De kinderen en jongeren uit de Schilderswijk mogen in geen geval wegglijpen uit het maatschappelijke leven. Voor goede voorzieningen voor kinderen en jongeren uit de naastgelegen Stationsbuurt wordt gezocht naar aansluiting bij ontwikkelingen in de Schilderswijk

Coalitiepartners voor de begeleiding naar een startkwalificatie:

- Johan de Witt scholengroep (extra begeleiding en afleggen huisbezoeken brugklassers);
- Gemeente, dienst OCW (schoolloopbaanbegeleiding, leerplichtambtenaren);
- Meavita (bijdrage maatjesproject: 10 buddy's en stageplekken);
- Haag Wonen (stageplekken, bijdrage maatjesproject, vakgerichte opleidingen);
- Arcade (stageplekken);
- Jeugd Interventie Team (laagdrempelig aanbod zonder indicatie op VO scholen);
- Bureau Jeugdzorg;
- Mondriaan Onderwijsgroep;
- Jeugd Interventie Teams;
- Welzijnorganisaties (WES en WOC)

4.1.4 Aanpak problematische jongeren

In de Schilderswijk zijn verschillende hinderlijke, overlastgevendende en criminele jongerengroepen actief. Een multidisciplinaire aanpak op zowel groeps- als individueel niveau is noodzakelijk om de hinder die de buurt van die groepen ondervindt te verminderen en jongeren meer perspectief te bieden op een goede toekomst. Met een betere inzet van jongerenwerkers worden deze jongeren beter gesignaleerd. Door contact met deze jongeren te leggen, kunnen ze begeleid worden naar de hulpverlening. Met de 'ketenaanpak problematische jeugdgroepen' is met een jongerengroep in de Schilderswijk een start gemaakt. Uitbreiding naar meer groepen in de wijk is nodig.

Om jongeren weer een leer- of werkritme te geven, is begeleid wonen een goede vorm. Dit kan worden versterkt wanneer bij de huisvesting gestreefd wordt naar een mix van jongeren, die zelfstandig studeren of werken en jongeren die hierbij begeleiding krijgen. Zo'n plek kan ook andere functies huisvesten die een verbindende functie in de wijk vormen. Diverse partners in de wijk vragen dan ook om passende huisvesting voor jongeren in de wijk. Hieraan kunnen corporaties bijdragen. Ook is nazorg nodig voor jongeren die uit een Justitiële Jeugd Inrichting of Penitentiaire Inrichting komen om ze te begeleiden om weer een huis, inkomen en zorg te krijgen in de wijk. Tevens is controle op deze groep jongeren nodig om de kans op terugval te verminderen.

Coalitiepartners voor een betere inzet van jongerenwerk voor de signalering van probleemjongeren:

- Gemeente, dienst OCW (pilot jongerenwerk plus centrum, ketenaanpak
- Gemeente, BSD/BZ/OOV
- problematische jeugdgroepen in stadsdeel Centrum);
- Welzijn WES (actieve benadering voor vroege signalering van problemen bij jongeren);
- Johan de Witt Scholengroep (huisbezoeken en helpen bij het vinden van een houding tegenover de Nederlandse samenleving);
- JIT (workshops voor ouders van "Tegen draadse Jeugd").
- Politie;
- Mobiel Jongeren Team;
- Buurthuizen;
- Scholen;
- Streetcare.

Coalitiepartners voor de nazorg van jongvolwassenen uit detentie en taakstraffen:

- Reclassering Nederland (taakstraffen, nazorg jongeren t/m 24 jaar justitiële inrichting, risicobeheersing en controle van 'Toppers');
- Jongeren Interventie Team (JIT) (100 begeleidingstrajecten uit reguliere middelen, samenwerking met reclassering rond 'Toppers', bemiddelen naar verschillende soorten huisvesting en woonbegeleiding);
- Justitiële Jeugd Inrichting;
- Penitentiaire Inrichting;
- Haag Wonen (i.s.m. reclassering jongeren met taakstraf inzetten complexen Haag Wonen);
- Stichting Wijkbeheer (uitbreiding veegploegen Schilderswijk, arbeidstoeleiding na werkstraf);
- Gemeente, dienst OCW;
- Bureau Jeugdzorg (module deskundigheidsbevordering);
- Stichting Welzijn Schilderswijk (signaleren en actief benaderen van jongeren).

Om de doelen te behalen is ook samenwerking nodig met onder andere corporaties in de wijk (Arcade en Staedion), politie, scholen, Werkbeurs, Stichting BOOG en RG Consult.

Agenda van de toekomst volgens de bewoners

Van de veertien agendapunten gaan er zes over het onderwerp Jeugd en Scholing

- 3 Verbetering van de opvoeding van kinderen;
- 4 Een verhoging van het onderwijsniveau van de kinderen;
- 5 Betere samenwerking tussen school en ouders;
- 6 Meer jongerenactiviteiten voor de hangjeugd;
- 7 Meer inzet van studenten van de Haagse Hogeschool;
- 11 Meer aandacht voor stageplekken.

Het bod van de partners sluit duidelijk aan bij de onderwerpen die bewoners benoemen. Bewoners zien bij deze onderwerpen ook heel duidelijk een rol voor zichzelf weggelegd. Hierin zijn zij vooral opvoeder waarbij zij nauwer willen samenwerken met scholen. Tijdens de uitvoering van de maatregelen moet dit samen verder worden uitgewerkt. Vanuit de aanbevelingen vanuit de vitale netwerkenbijeenkomsten er drie belangrijke punten. Het opzetten van een herkenbare jongerenlijn 12+ waarbij hun mogelijkheden en plannen als uitgangspunt worden genomen. Verder wordt het investeren in moderne buurtcentra genoemd waar jongeren een plek hebben voor sport, spel, ontmoeting, maar ook voor ondersteuning op het gebied van leren en werken. Als laatste Werk en Stage waarbij de buurtcentra als uitgangspunt dienen om persoonlijke begeleiding aan de jongeren te geven.

4.II Economie en werk

Om meer werkgelegenheid voor bewoners van de Schilderswijk te creëren moet krachtig worden geïnvesteerd in de wijk economie en de werkgelegenheid. De kans op een baan begint bij een goede scholing en stage van jongeren, de maatregelen op dit gebied zijn beschreven bij het onderwerp 'Jeugd en scholing'. Het groeiende etnisch ondernemerschap biedt kansen voor werkgelegenheid van buurtbewoners en kan de wijk een positieve impuls geven als 'wereldwijk'. De centrale ligging in de stad en de nabijheid van de Haagse Markt biedt mogelijkheden voor meer winkelend publiek in de Schilderswijk. Tevens kan aangesloten worden bij de economische ontwikkelingen van het aangrenzende Transvaal. Het tekort aan werknemers in de zorg kan werkgelegenheid bieden voor de bewoners in de wijk. Om de wijk economie te versterken en werkgelegenheid te scheppen wordt, naast urbanmarketing, aan verschillende maatregelen gedacht.

Centrale doelstellingen bij Economie en Werk te bereiken binnen 10 jaar

- d Meer mensen (en jongeren) in de Schilderswijk hebben een betaalde baan;
- e Minder mensen in de Schilderswijk leven onder de armoedegrens;
- f In de Schilderswijk zijn er minder laag opgeleiden;
- g Meer bedrijvigheid in de wijk.

Op korte termijn werken de coalitiepartners deze doelstellingen uit tot stuurbare en meetbare doelstellingen om volgens het SMART-principe. Hierbij maken we een onderscheid naar resultaten over 4 en 10 jaar. Zie paragraaf 6.3. De uitgewerkte doelen voor over 4 jaar worden, in een separate bijlage, betrokken bij de bespreking in de raadscommissie.

In onderstaande matrix is weergegeven aan welke doelstellingen de voorgestelde maatregelen bijdragen. De maatregelen die bijdragen om deze doelen worden hieronder verder uitgewerkt.

De volgende maatregelpakketten dragen bij aan bovengenoemde doelstellingen:

- Stimuleren ondernemerschap
- Creëren werkgelegenheid
- Florenderende winkelstraten
- Re-integratietrajecten

In de komende paragrafen worden deze pakketten verder uitgewerkt.

4.II.1 Stimuleren ondernemerschap

Coalitiepartners willen enkele honderden mensen (jongeren en ouderen, mannen en vrouwen) een eigen bedrijf laten starten in of vanuit de Schilderswijk. Een aanbod van meer (kleinschalige) bedrijfsruimtes voor ondernemingen is hiervoor nodig met persoonlijke begeleiding van ondernemers. De Kamer van Koophandel wil graag een rol spelen voor zowel startende als bestaande ondernemers.

Op dit moment fungeren zij echter enkel als klankbord, omdat zij geen bevoegdheid hebben om ondernemers te begeleiden. Belangrijk is hierbij cultureel maatwerk. De 'strakke' Nederlandse aanpak is niet altijd de beste bij de culturele diversiteit in de wijk. Dit geldt ook voor de regels die gesteld worden bij het opzetten en vestigen van een onderneming. Daar staat tegenover dat er ook een enorme groei markt zit binnen de diverse bevolkingsgroepen in de wijk, bijvoorbeeld in de vorm van thuiszorg of boekhouders. Dus ook hierin is ruimte voor cultureel maatwerk.

Daarnaast vormt ook de branchering een aandachtspunt waarbij er de nadruk ligt op het stimuleren van ondervertegenwoordigde branches en het ontmoedigen van oververtegenwoordigde branches, zoals bakkers, kappers en slaggers. Dit kan door stimuleringspremies voor specifieke branches en een goede begeleiding vanuit professionals. Ondernemerschap wordt ook gestimuleerd door de leefbaarheid en veiligheid van de wijk te vergroten. Het 'Keurmerk Veilig Ondernemen' wil de winkel- en bedrijfsgebieden in de Schilderswijk veilig maken. Hiervoor is een samenwerking tussen ondernemers, politie, gemeente, beheerders en andere relevante partijen noodzakelijk. Corporaties willen het ondernemerschap in de Schilderswijk stimuleren met een woonaanbod dat thuiswerken mogelijk maakt voor succesvol ondernemerschap.

Voor het verdrag van de Schilderswijk zijn de volgende coalitiepartners bereid het ondernemerschap te stimuleren:

- Kamer van Koophandel (begeleiding/coaching/bedrijfsruimten/kansenzones/microkredieten);
- Haag Wonen (actief informatie verstrekken, investeren in bedrijfsruimte / woon-werkpanden, ondersteunen ondernemers);
- Gemeente, dienst SZW (begeleiding/microkredieten onderzoeken kansenzone/verdubbeling starterstrajecten);
- Stichting Winkels en Bedrijven (KVO);
- Arcade (uitbreiden woon/werkpanden en aan bieden 'groeihuur' aan starters);
- Staedion (bevorderen van positieve beeld van winkels- en bedrijfspanden door gericht onderhoud)
- Ontwikkelingsmaatschappij Den Haag (het bevorderen van maatschappelijk verantwoord ondernemerschap bij lokale ondernemers).

4.II.2 Creëren werkgelegenheid

Voor de bewoners van de Schilderswijk is het erg belangrijk om in hun eigen levensbehoefte te kunnen voorzien. Het hebben van een betaalde baan draagt bij aan hun actieve deelname aan de maatschappij. Daarnaast kan het hebben van een betaalde baan ervoor zorgen dat Schilderswijkers trots zijn op zichzelf zonder afhankelijk te zijn van anderen. De strategische partners in de Schilderswijk willen graag meer werkgelegenheid creëren om de zelfredzaamheid van de Schilderswijkers te bevorderen. Met name is er veel aandacht voor het betrekken van vrouwen in het arbeidsproces door te investeren in persoonlijke ontwikkeling en opleidingen voor de zorgsector.

Het creëren van werkgelegenheid in de wijkeconomie zal niet voldoende zijn om de relatief grote groep werklozen in de Schilderswijk aan een baan te helpen. De gemeente wil met grote bedrijven en instellingen in Den Haag afspraken maken over het bieden van werkgelegenheid aan de werkzoekenden van de krachtwijken. Deze maatregel wordt de komende periode nader uitgewerkt.

De volgende coalitiepartners willen bijdragen aan het stimuleren van werkgelegenheid:

- Meavita (opleiden van jonge vrouwen voor de zorg, leerwerkplaatsen duizend en één kracht);
- Stichting Wijkbeheer (De Witte Werkster/ Klussenbus/ Bouw-kringloopwinkel/ Woonwerk);
- Jeugd Interventie Team (bemiddeling vraag en aanbod (bij)banen voor jongeren);
- Stichting Welzijn (bevorderen persoonlijke ontwikkeling van vrouwen);
- RG-consult (lunchroom 'vrouwen aan zet');
- Staedion (onderzoekt mogelijkheid voor pilot wijkgebonden werkpunt);

- Stedelijke participatietop (multinationals, grote bedrijven en overheden).
- Gemeente, dienst SZW (uitbreiden gesubsidiëerd werk met 110 plaatsen per jaar).

4.II.3 Florenderende winkelstraten

De winkelstraten in de Schilderswijk vormen een trotse weerspiegeling van de bewoners uit de wijk. Het multiculturele aanbod wordt een van de iconen uit de wijk. Voor de lekkerste baklava van Den Haag moet je in de Schilderswijk zijn en voor vis anders dan de haring is het niet meer Scheveningen, maar een van de viskramen op de Haagse Mart of een van de viswinkels in de wijk. En wil je echt lekker Marokkaans eten dan kan dat hier. De ontwikkelingen in Transvaal om de Haagse Mart te upgraden en het realiseren van een Multicultureel Leisure Complex biedt kansen voor de Hobbemastraat als winkelstraat in de Schilderswijk. De oriëntatie op deze 'investeringsas' verbetert het imago van de Hobbemastraat als winkelstraat en benut de toestroom naar de Haagse Mart.

De winkelstraten in de Schilderswijk zijn de plek waar Schilderswijkers ook mensen van buiten de wijk ontmoeten omdat iedereen hier hetzelfde doel heeft: smakelijke en smaakvolle producten voor een goede prijs. Voor de een niets bijzonders, voor de ander een wereld die opengaat. Om het winkelimago van de wijk te verbeteren willen partners 'City Mondial' uitbreiden tot de Hoefkade en multiculturele en kwalitatieve horeca verder ontwikkelen aan het Paletplein. Met het invoeren van het Keurmerk Veilig Ondernemen en winkelstraatmanagement kan de Koningsstraat een flinke impuls krijgen. De Vaillantlaan moet zich als stedelijke as verder profileren naar buiten toe.

De winkelstraten zijn het visitekaartje van de wijk doordat de inrichting en het beheer van de openbare ruimte hier op een niveau zijn van een wereldwijk in de wereldstad aan zee. De winkelstraten worden ook gemaakt door de ondernemers uit de straat. Zij werken hard om hun winkel en hun straat op de kaart te zetten. Hiermee vervullen zij ook een rol voor de bewoners uit de wijk dat ondernemen een succesvolle stap kan zijn in je leven. De winkelstraten zijn nu al belangrijke assen in de wijk, maar zij missen de uitstraling om als trekker te dienen voor bezoekers buiten de wijk of bewoners met trots te vervullen. Daarom is een fysieke aanpak van deze straten van wezenlijk belang. Daarbij gaat het om herinrichting van de openbare ruimte in combinatie met ingrijpen in de bebouwing. Dit gebeurt door het toevoegen van nieuwe bedrijfsruimten, bijvoorbeeld door woonwerkpanden te maken, maar ook door het vergroten van de aantrekkelijkheid van bestaande winkels en bedrijven aan deze straat. Een intensief beheer behoort ook bij die fysieke aanpak.

De ondernemers zijn niet altijd georganiseerd en kunnen elkaar meer aanvullen. De ondernemers dragen, met verdere stimulering en ondersteuning, bij aan

de betrokkenheid van de buurt door hun netwerk- en voorbeeldfunctie. In de biedingen van de partners zijn de ondernemers zelf de grote afwezige. Via een van de netwerkbijeenkomsten is er een sessie geweest met ondernemers. Daarin stellen zij zelf voor om zich beter te organiseren. De biedingen van de partners zoals de Kamer van Koophandel en de Stichting Winkels en Bedrijven sluiten hierop aan. Belangrijk is dat in de komende periode de partners en de ondernemers samen de stappenplannen voor de verschillende winkelassen vormgeven. Dit start met het organiseren van de ondernemers en schone winkelstraten, gevolgd door fysiek ingrijpen als opstap naar volwaardige winkelassen.

Andere ondersteunende aspecten die van belang zijn, zijn de bestemmingsplannen, vergunningstrajecten en promotionele activiteiten. De winkelstraten zijn een belangrijke motor achter de bijbaantjes en stageplaatsen voor jongeren en draagt daarmee bij aan de doelen “meer mensen hebben een betaalde baan” en “meer bedrijvigheid in de wijk”. Verder is werk en stage voor jongeren een zwaarwegende aanbeveling vanuit het rapport van Twynstra Gudde van zowel de jongeren zelf als hun ouders. Daarnaast zijn de winkelassen ook het visitekaartje van de wijk. Als deze floreren dan draagt dit ook bij aan de positieve uitstraling van de Schilderswijk.

Voor het verdrag van de Schilderswijk zijn de volgende coalitiepartners bereid het bij te dragen aan florerende winkelassen:

- Kamer van Koophandel (begeleiding/coaching/bedrijfsruimten/kansenzones/microkredieten);
- Gemeente, dienst SZW (begeleiding/microkredieten) en DSO (herinrichting winkelstraten);
- Stichting Winkels en Bedrijven (KVO, beeldmerk voor winkelaanbod, winkelstraatmanager/kunstuilen);
- Haag Wonen (woonwerkpanden, geveelpak winkels)
- Staedion (gericht onderhoud ondersteunend aan imago winkelstraten)

4.II.4 Re-integratietrajecten

Het aantal bijstandsgerechtigden in de Schilderswijk is hoog en de kans dat zij zelf, zonder hulp, aan een baan komen is klein. Ruim 50% van deze mensen is (zeer) laag opgeleid. Om de werkloosheid in de wijk op lange termijn te laten groeien naar het Haagse gemiddelde, verdubbelt de gemeente het aantal re-integratietrajecten en gesubsidieerde arbeidsplekken in de wijk. Inburgering wordt zoveel mogelijk gecombineerd met re-integratieactiviteiten.

Er is sprake van (blijvende) krapte op de arbeidsmarkt, ook aan de onderkant. De uitdaging is hoe vacatures te vullen met het lokale arbeidsaanbod. De (opleidings)trajecten worden meer afgestemd op de

doelgroep en de wensen van de toekomstige werkgever. Een gesubsidieerde arbeidsplaats kan ook de uitkomst zijn van een re-integratietraject. De gemeente zet hier op in voor functies die een belangrijke bijdrage leveren aan de leefbaarheid van de wijk vanuit beheer en toezichtfuncties. Een voorbeeld hiervan is het beheer door een conciërge van een gebouw bij naschoolse activiteiten.

Voor het verdrag van de Schilderswijk zijn de volgende coalitiepartners bereid de re-integratietrajecten af te stemmen op de doelgroep:

- Gemeente, dienst SZW (huisbezoeken, aantal trajecten uitbreiden);
- Ontwikkelingsmaatschappij Den Haag (lokale arbeidskrachten instromen bij lokale ondernemers);
- Reclassering (vervolgtraject).

Agenda van de toekomst volgens de bewoners

Van de veertien agendapunten gaan er twee over Economie en werk

- 11 Meer aandacht voor stageplekken;
- 12 Meer werk voor jongeren.

De bewoners leggen duidelijk de nadruk op jongeren. Werk is heel belangrijk, maar richt als partner je aandacht in de eerste plaats op jongeren. Ook in de aanbevelingen vanuit de vitale netwerkbijeenkomsten komt terug dat bewoners pleiten voor een persoonlijke aanpak bij het onderwerp Werk en Stage. Verder is er ook een netwerkbijeenkomst geweest met alleen ondernemers. Hier kwamen vanuit werk en economie twee belangrijke agendapunten. De eerste is een goede kwaliteit van ondernemerschap en dat zij daarin ondersteund worden en de tweede de handhaving van bestemming van de panden waardoor branchering in de wijk divers blijft.

4.III Gezond leven, geborgen leven en samen leven

De achterstanden van bewoners in de Schilderswijk beïnvloeden de gezondheid, het psychisch welbevinden en sociale gemeenschapszin van bewoners van de Schilderswijk. Toch zijn er veel Schilderswijkers die van hun wijk houden en dicht bij hun familieleden en vrienden willen wonen. Als de wens om in de buurt te blijven wonen gecombineerd wordt met het aanwakkeren van trots van de bewoners kan deze groep veel betekenen voor de sociale samenhang in de wijk. Ook blijkt uit het onderzoek van Twynstra en Gudde dat bewoners veel ideeën hebben hoe hun wijk anders kan worden. Het betrekken van bewoners bij het Verdrag vergroot de zelfredzaamheid van bewoners in de wijk en op termijn kunnen zij zich ook inzetten voor anderen in de wijk.

Centrale doelstellingen bij Gezond leven, Geborgen leven en Samen leven te bereiken binnen 10 jaar

- h De bewoners uit de Schilderswijk zijn minder vaak ziek en leven langer;
- i Bewoners uit de Schilderswijk hebben minder psychosociale problemen;
- j Bewoners in de Schilderswijk hebben meer duurzame en sociale stabiele betrekkingen met leden buiten hun eigen groep.

Op korte termijn werken de coalitiepartners deze doelstellingen tot stuurbare en meetbare doelstellingen om volgens het SMART-principe. Hierbij maken we een onderscheid naar resultaten over 4 en 10 jaar. Zie paragraaf 6.3. De uitgewerkte doelen voor over 4 jaar worden, in een separate bijlage, betrokken bij de bespreking in de raadscommissie.

De volgende maatregelpakketten dragen bij aan bovengenoemde doelstellingen:

- Bevorderen gezondheid
- Aanpak problemen achter de voordeur
- Faciliteren ontmoetingen

In de komende paragrafen worden deze pakketten verder uitgewerkt.

4.III.1 Bevorderen gezondheid

Schilderswijkers zijn vaker ziek en leven korter dan bewoners uit andere wijken. Dit hangt vooral samen met leefstijlafhankelijke factoren zoals roken, te veel eten en te weinig bewegen. Partners willen maatregelen die laagdrempelig zijn en aansluiten bij de culturele verschillen. Dit geldt zowel voor activiteiten als voor voorlichting. Een voorbeeld hiervan is "Bewegen op recept" waarbij bewoners een recept krijgen waarmee ze onder begeleiding gaan bewegen om zo te werken aan hun conditie. Ook hierin kunnen informele netwerken een belangrijke rol spelen doordat de leden met elkaar problemen in een vertrouwelijke omgeving bespreken. Andere maatregelen richten zich op het begeleiden van het proces in het netwerk van gezondheid, maar ook door het aanbieden van sportmogelijkheden en controleren en verbeteren van de binnenmilieus van de woningen. Ook de gezondheidsmakelaar doet haar entree in de Schilderswijk. Een gezondheidsmakelaar koppelt de (gezondheids)problemen aan de instrumenten van het lokale bestuur, daarnaast kan hij ook als regisseur optreden naar de samenwerkingspartners op wijkniveau. Hiermee is ook een verbreding ten opzichte van het gezondheidsbeleid mogelijk, bijvoorbeeld naar onderwijs, welzijn of sport.

Voor het verdrag van de Schilderswijk zijn de volgende coalitiepartners bereid de gezondheid van de Schilderswijkers te bevorderen:

- Gemeente, dienst OCW (gezondheidsmakelaar /kernnetwerk, verbeteren/aanleggen sportvoorzieningen);

- STIOM (aanpakken gezondheidsachterstanden d.m.v. procesmanagement)
- Onderwijs, sportverenigingen en WES (or ganiseren laagdrempelige samenhangende (sport) activiteiten)
- Haag Wonen (sportvoorzieningen, 1 keer per vijf jaar 'APK-keuring' voor alle woningen)
- Meavita (sportfaciliteiten, zorglocaties, cursussen)
- Staedion (voorlichting)
- Rubenshoek (activiteiten, informatievoorziening, multidisciplinaire overleggen en zorg- en preventieprogramma's).

4.III.2 Aanpak problemen achter de voordeur

De Schilderswijk is de meest kinderrijke wijk van Den Haag. Dat is niet alleen een feit, maar daar ligt voor ons het zwaartepunt. Zij moeten kunnen opgroeien in een geborgen en veilige thuisomgeving. Binnen het huishouden bieden de ouders hun kinderen de kansen om verder te komen en stimuleren zij hun kinderen om te spelen en te leren. Een wijk vol kinderen betekent niet vanzelfsprekend dat hun ouders hen kansen bieden en stimuleren te leren en te spelen. De sociaal economische positie van de kinderen speelt daarin een belangrijke rol. Niet omdat zij niet willen, maar veel meer omdat ze niet weten hoe of dat er problemen zijn die alle aandacht opeisen, zoals een tekort aan geld of een slechte gezondheid, of een buurman met psychische klachten die zoveel overlast veroorzaakt dat de kinderen continu bang zijn.

De Schilderswijk kent veel multi-problemgezinnen. Verschillende instanties zijn actief om de situatie in die gezinnen te verbeteren. Iedere organisatie vanuit de eigen visie en professionaliteit. Een integrale en stevige aanpak om de problemen van kinderen, hun ouders en gevolgen voor de samenleving te doorbreken, ontbreekt veelal. Een jeugdregisseur voor het stadsdeel centrum en daarmee voor de Schilderswijk kan knopen doorhakken in gevallen waar verschillende instanties met dezelfde kinderen of gezinnen te maken hebben en de hulp daarbij stagneert. Hij ziet erop toe dat instanties hun verantwoordelijkheden nakomen en kan interveniëren in gevallen waar acties stagneren of hulp niet van de grond komt. Ook de invoering van het Haags Risicosignaleringssysteem (HRS) draagt bij aan een integrale en stevige aanpak. Dit systeem maakt het mogelijk voor alle organisaties die jongerenproblematiek signaleren om per casus te zien of en zo ja welke andere organisatie dezelfde jongere in behandeling hebben. Ook kunnen gezinscoaches ingezet worden, de zogenaamde VIG-coaches. Deze functionarissen, de handen en voeten van de jeugdregisseur, worden ingezet in die situaties en gezinnen waar een tijdelijke extra en stevige inzet benodigd is om de situatie vlot te trekken. Inzet van één coach per gezin is tijdelijk van aard, het resultaat van de inzet is dat de situatie normaliseert en dat reguliere partijen de benodigde zorg weer oppakken. De Centra voor Jeugd en Gezin (CJG) kunnen door outreachend te werken opvoedingsondersteuning

bieden aan gezinnen. Maar ook nu moeten wij al aan de slag. Een voorbeeld hiervan is het project Sesam. Hierbij kan de betrokken corporatiemedewerker uit het voorbeeld haar signaal afgeven aan een meldpunt van de Kessler stichting die vervolgens op huisbezoek gaat en zorgt dat de persoon naar de juiste hulpvraag wordt toegeleid. Dit sociale vangnet is aanvullend op de signaleringsoverleggen van de GGD. Deze verbreding moet gaan functioneren voor alle partners binnen de Schilderswijk. Een sluitende aanpak voor de hulpvraag van gezinnen sluit direct aan bij de doelen van gezonder, veiliger en meer samen leven. Ook vinden bewoners vertrouwenspersonen van belangrijke waarde. Die moet optreden als intermediair tussen bewoners en instanties en om te helpen problemen op te lossen of klachten te verwoorden. Ook zou het helpen om vertrouwenspersonen te hebben in de communicatie met sommige instanties. Aansluiting bij het traject 'Nieuwe Sporen' waarin met vertrouwenspersonen wordt gewerkt is een logische stap. Door meer bekendheid kunnen de vertrouwenspersonen worden ingebed in de vitale netwerken in de wijk.

De combinatie van veel achterstandsproblemen leidt tot spanningen in gezinnen. Veertig procent van de Schilderswijkers leeft onder de armoedegrens. Financiële problemen kunnen onder andere opgelost worden door mensen te leren budgetteren. Partners willen bewoners die in een achterstandspositie verkeren voorlichten en ondersteunen bij budgetbeheer. Tevens zijn er veel verborgen problemen achter de voordeur zoals huiselijk geweld en depressie. De hulpverlening kan door wachtlijsten en soms onvoldoende toegesneden aanbod voor de etnische groep vrouwen vaak onvoldoende inspelen op de problemen achter de voordeur.

Coalitiepartners voor problemen achter de voordeur zijn:

Gezinscoaching

Coalitiepartners:

- Gemeente, dienst SZW en OCW;
- Raad voor Kinderbescherming;
- Bureau Jeugdzorg;
- Openbaar Ministerie;
- Centrum voor Jeugd en Gezin

Armoedebestrijding

- Gemeente, dienst DSO en SZW (voorlichting financieel gebied en gemeentelijk aanbod armoedebestrijding)
- Arcade (huisbezoeken, intensieve ondersteuning ernstige financiële en sociale problematiek);
- Stichting Welzijnswerk WES (voorlichting ouderen);
- Stichting BOOG
- Haag Wonen (energielasten verminderen, ondersteunden Sesam)
- Staedion (bij grote huurachterstanden begeleiden bij terugdringen van schulden);
Huiselijk geweld

- Haag Wonen (ondersteunen alternatieve aanpak huiselijk geweld);
- Bureau Jeugdzorg (geen wachtlijsten voor kinderen, module risicotaxatie);
- Reclassering Nederland (aanpak huiselijk geweld)
- Politie
- Openbaar Ministerie
- Rubenshoek (multidisciplinaire zorgprogramma's huiselijk geweld)

4.III.3 Faciliteren van ontmoetingen

Om de sociale cohesie in de Schilderswijk te bevorderen is het belangrijk ontmoetingen tussen verschillende bevolkings- en leeftijdsgroepen mogelijk te maken. Er zijn verschillende manieren aan te wijzen om ervoor te zorgen dat de bewoners, spontaan dan wel georganiseerd, elkaar ontmoeten. Zo is het mogelijk om buurthuizen en buurtkamers te realiseren, maar ook het moderniseren van de bestaande buurthuizen versterkt de aantrekkingskracht van deze ontmoetingsplekken. Een andere mogelijkheid is het organiseren van een jaarlijks wijkfestival waarbij de buurt samen aan een culturele happening werkt. Onder burgerschap verstaan wij het voelen en nemen van sociale verantwoordelijkheid. Burgerschap gaat ook over het besef dat we allemaal Hagenaars zijn.

Het bevorderen van burgerschap leidt ertoe dat Hagenaars investeren in de kwaliteit van hun leefomgeving. De gemeente maakt in zijn reguliere beleid, met het Fonds Burgerschap, ruimte voor initiatieven van burgers om hun leefomgeving te verbeteren of bruggen te bouwen tussen generaties of bevolkingsgroepen. Binnen de verschillende bevolkingsgroepen zijn actieve groepen die in eigen kring indrukwekkend veel tot stand brengen. De aansluiting op de rest van de Haagse samenleving komt echter moeizaam tot stand.

Om de verschillende mensen en groepen bij de samenleving te trekken of te houden is participatie nodig. In de krachtwijk ligt het accent op maatschappelijke participatie. Vooruitlopend op het Deltaplan inburgering wordt in de Schilderswijk de komende jaren een pilot uitgevoerd voor 50 deelnemers waarin inburgering wordt gekoppeld aan werk of andere vormen van maatschappelijke participatie. De deelnemers aan de pilot volgen enkele weken een maatschappelijke stage bij een school, een sportvereniging, een bewonersorganisatie, een bedrijf of een andere non-profitorganisatie. Deelnemers komen in aanraking met organisaties waar ze normaal gesproken niet snel mee in contact zouden komen, verruimen hun sociale netwerk en maken kennis met vrijwilligerswerk. Zo krijgen inburgeraars inzicht in de Nederlandse samenleving en wat scholen en sportverenigingen van ouders verwachten en hoe vrijwilligerswerk in deze samenleving functioneert.

De deelname wordt beloond met 'sociale airmiles' waarmee ze bijvoorbeeld kunnen sparen voor een voetbalclinic bij ADO of een bioscoopkaartje. Bij de werving voor verplichte en vrijwillige inburgering zal gebruikt gemaakt worden van de bestaande sociale infrastructuur zoals scholen, welzijnsinstellingen, ondernemers en actieve vrijwilligers(organisaties).

Voor het verdrag van de Schilderswijk zijn de volgende coalitiepartners bereid ontmoetingen te faciliteren:

Buurtkamers, vadercentrum, buurthuizen

- Gemeente (Buurtvrouwenhuis/vadercentrum/kwaliteitsimpuls welzijnspannen/krachtwijkontmoetingen);
- Haag Wonen (buurtkamers/moderniseren buurthuizen);
- WES (aandacht voor ouderen);
- RG-consult (vrouwengroep/multicultureel en multifunctioneel gebouw; jongerenforum en Jongeren aan Zet);
- JIT (kenniscentrum/ beheer lounge ruimte);
- Meavita (ontmoetingsplekken/ buurtrestaurant);
- Staedion (probeert faciliteiten voor jongeren te realiseren);
- Religieuze instellingen als moskeeën en tempels.

Wijkfestival

- Stichting BOOG (Community Arts Festival Wereldwijd)
- Gemeente Den Haag (OCW: wijkontmoetingsdag)

Inburgering en een maatschappelijke stage

- diverse regionale bedrijven
- Onderwijsinstellingen
- Corporaties
- Sportverenigingen
- Aanbieders van taalcurssussen
- Bewonersorganisaties
- Gemeente- Haags Startpunt Nieuwkomers
- Welzijnsinstellingen

Agenda van de toekomst volgens de bewoners

Acht van de veertien agendapunten gaan over het onderwerp Gezond leven, veilig leven en samenleven

- 1 Aanstellen van vertrouwenspersonen
- 5 Betere samenwerking tussen school en ouders
- 6 Meer jongerenactiviteiten voor de hangjeugd
- 8 Maak ruimte voor talent
- 9 Heropening Volksbuurtmuseum
- 10 Opknappen van buurthuizen
- 13 Stimuleer netwerken en een blijvende plek
- 14 Meer eigen ruimtes voor vrouwen

Veel van de agendapunten van bewoners gaan over dit onderwerp. Gelukkig leggen veel partners hier een bod neer, maar juist bij dit onderwerp is het heel belangrijk om dit samen met de bewoners te organise-

ren. Een vertrouwenspersoon kan functioneren omdat ze een verbinding aan gaan met een bepaald netwerk, maar ook met de partners uit de wijk. Het bod dient dan ook voldoende ruimte open te laten om samen met bewoners en partners deze agenda verder uit te werken. Dit sluit naadloos aan bij de aanbevelingen vanuit vitale netwerkbijskomsten, hierbij gaan zij in op een volwaardige inzet van de bewonersnetwerken bij het Verdrag. Verder zien zij de buurthuizen als moderne, inspirerende centra voor veel groepen. Daarin zetten zij nadrukkelijk in op een eigen en herkenbare lijn voor de 12+ generatie waarin de mogelijkheden en plannen van de jongeren als uitgangspunt worden genomen.

Uitstraling

4.IV Leefbaar en trots wonen

De Schilderswijk heeft de potentie om een leefbare wijk te worden waar bewoners trots op zijn. Hierin staan twee belangrijke kwaliteiten centraal. De Schilderswijk ligt zeer strategisch: tegen het centrum aan, goed bereikbaar per auto en openbaar vervoer, vlakbij een aantal belangrijke voorzieningen (zoals de Haagse Hogeschool, Station Hollands Spoor en de Haagse Mart). Met de grote verscheidenheid aan openbare ruimtes liggen er mogelijkheden om voor bewoners een prettige leefomgeving te maken. De Schilderswijk is een multiculturele wijk. Een wijk met een bijzonder voorzieningenniveau dat goed is afgestemd op de vele culturen en zorgt voor een intensief en exotisch stedelijk leven.

Een wijk met een diverse bevolking waarvan de talenten en potenties slecht gedeeltelijk worden benut en ingezet voor de kracht van de bewoners en van de wijk. Daardoor liggen er ook in het beheer van de wijk kansen om samen met bewoners te zorgen voor een schone, hele en veilige Schilderswijk. Daarom wordt de inzet voor de Schilderswijk om deze kwaliteiten goed te benutten in samenhang met een geclusterde aanpak van woningvoorraad en openbare ruimte die trots uitstralen. Hierdoor kan de Schilderswijk de concurrentie aan met wijken die nu meer aantrekkingskracht hebben op bewoners met perspectief en geld, maar is bovenal een wijk waar alle bewoners prettig kunnen leven.

Centrale doelstellingen bij Leefbaar en Trots wonen te bereiken binnen 10 jaar

- i De woningvoorraad in de Schilderswijk is minder eenzijdig met daardoor een naar inkomen minder eenzijdige bevolkingssamenstelling
- j De openbare ruimte in de Schilderswijk is zorgvuldig ingericht en sluit aan bij het intensieve gebruik door de bewoners
- k Het beheer van de openbare ruimte in de Schilderswijk leidt tot een schone, hele en veilige leefomgeving.
- l Het gedrag van bewoners in de openbare ruimte en algemene ruimten, zoals portieken, straalt trots en verantwoordelijkheid uit voor hun leefomgeving.

Op korte termijn werken de coalitiepartners deze doelstellingen tot stuurbare en meetbare doelstellingen om volgens het SMART-principe. Hierbij maken we een onderscheid naar resultaten over 4 en 10 jaar. Zie paragraaf 6.3. De uitgewerkte doelen voor over 4 jaar worden, in een separate bijlage, betrokken bij de bespreking in de raadscommissie.

De volgende maatregelpakketten dragen bij aan bovengenoemde doelstellingen:

- Variatie in woningaanbod
- Een met aandacht ingerichte woonomgeving
- Een schone, hele en veilige wijk
- Trotse en verantwoordelijke bewoners

In de komende paragrafen worden deze pakketten verder uitgewerkt.

4.IV.1 Variatie aanbrenge in woningaanbod

De opgave voor de Schilderswijk staat in het teken van variatie aanbrenge in het woningaanbod waarbij de huidige inwoners van de Schilderswijk centraal staan. Daarbij gaat het om aanpassing van de bestaande woningvoorraad en de herontwikkeling van enkele kleine gebieden. Belangrijk is daarbij het vergroten van het eigen woningbezit en dus het aanbieden van meer koopwoningen. Dit kan in de vorm van de Koop Garant constructie, het Te Woon aanbieden van huurwoningen van de corporaties of de herontwikkeling van een cluster woningen in particulier opdrachtgeverschap. Daarbij moet worden opgemerkt dat voor de meeste woningen geldt dat voordat tot verkoop kan worden over gegaan, investeringen moeten worden gedaan: de woningen voldoen op dit moment niet aan de vraag van de stedelijke middenklasse. Dat betekent in sommige gevallen plattegrondwijzigingen, in veel gevallen een verbetering van de gevel (en energieprestatie van de woning) en de entreepartij. Dat neemt niet weg dat ook een aantal kleine locaties in aanmerking komt voor klassieke herontwikkeling.

Voor stedelijke gezinnen in de middenklasse is een prettige woonomgeving een dynamische, verzorgde en gedifferentieerde stedelijke wijk. De Schilderswijk heeft de potentie om uit te groeien tot die woonomgeving die aantrekkelijk is voor zowel de sociale stijgers

onder de geboren en getogen Schilderswijkers als de nieuwe stedelijke huishoudens van buiten de wijk, maar dan moet er gericht worden ingegrepen. Het realiseren van een nieuwe woningdifferentiatie in samenhang met een goed ingerichte groene openbare ruimte, een aantrekkelijk gevelbeeld en een verzorgde, individueel herkenbare entree zijn daarbij van het hoogste belang.

Voorbeelden van plekken die geschikt lijken voor een dergelijke geclusterde aanpak zijn het Teniersplantsoen en omgeving, het Hannemanplantsoen en omgeving, de woonbuurt ten noorden van de Delfselaan en de bebouwing aan de Houtzagerssingel en Hoofskade. Door de woningbezitters in de wijk wordt verder onderzocht welke plekken in de wijk geschikt zijn voor het verkopen van en het bouwen van (duurdere) woningen in samenhang met aanpassingen in de openbare ruimte. Alle maatregelen dragen daarmee bij aan een betere uitstraling van de wijk. Naast variatie ligt er ook een belangrijke opgave in het passend huisvesten van jongeren en grote gezinnen. Hieraan kunnen corporaties met een scherper toewijzingsbeleid bijdragen, bijvoorbeeld door een grote woning ook echt aan een groot gezin toe te wijzen of een cluster kleine woningen aan studenten afkomstig uit de wijk toe te wijzen.

Voor het verdrag van de Schilderswijk zijn de volgende coalitiepartners bereid variatie aan te brengen in het woningaanbod:

- Haag Wonen (jongeren/grote gezinnen/ van huur naar verkoop/begeleiding koop/ woonbegeleiders, clusteraanpak Teniersplantsoen, Hannemanplantsoen, woonbuurt Delfselaan, Houtzagerssingel en Hoofskade)
- Arcade (jongeren/grote gezinnen/begeleid kamerbewoning)
- Staedion (jongeren/grote gezinnen)
- Gemeente, dienst DSO (kwaliteitsimpuls in openbare ruimte)

4.IV.2 Een met aandacht ingerichte woonomgeving

Investeringen in de openbare ruimte geven bewoners uit de Schilderswijk het gevoel dat ze het waard zijn om in geïnvesteerd te worden. Wanneer dit gekoppeld wordt aan het investeren in de woningvoorraad kan de uitstraling daarmee een sterke impuls krijgen. De inrichting van de openbare ruimte van de Schilderswijk is sterk gefragmenteerd. Er zijn veel plekken (hoekjes -overgangen e.d.) die in stedenbouwkundig opzicht onlogisch of ongemakkelijk in elkaar steken. Om tot een slimme aanpak te komen moeten die plekken en hun problemen precies in kaart worden gebracht.

Bureau Quadrat is in opdracht van Haag Wonen en de gemeente al begonnen aan een wijkbrede analyse van de openbare ruimte die de inspiratie vormt voor een kwaliteitsimpuls van de openbare ruimte. De kwaliteitsimpuls bestaat uit de herprogrammering van pleinen, de verbetering van de verkeerscirculatie,

beter gebruik van parkeergarages en minder parkeren op straat en uit kleine stedenbouwkundige ingrepen (denk aan hoekoplossingen, aansluitingen en toegangen) voor een heldere, leesbare openbare ruimte. Het Oranjeplein is een goed voorbeeld dat past op die plek. Zo moeten ook oplossingen bedacht worden die passen bij bijvoorbeeld het Hannemanplantsoen, het Jacob van Campenplein en het Teniersplantsoen.

Hoewel er in de Schilderswijk veel geïnvesteerd is in de stadsvernieuwing, is de woningvoorraad nog steeds eenzijdig en zijn sommige plekken in de wijk verloederd. Wij willen binnen 10 jaar van 40 verloederde locaties krachtlocaties maken. Dit vraagt een gerichte aanpak op maat waarbij de realisatie van woningverbetering en duurdere woningen hand in hand gaan met de realisatie van een aantrekkelijke openbare ruimte. We zullen dit punt nader uitwerken en bezien of verder gaande maatregelen noodzakelijk zijn. Dit is voor de toekomst van de Schilderswijk zeer relevant. We komen later hierop terug.

De Schilderswijk heeft een landmark nodig. Een gezichtsbepalend element in de wijk waar de bewoners trots op kunnen zijn. Het moet dé ontmoetingsplek zijn in de wijk. Het Teniersplantsoen en omgeving heeft het in zich om deze plek te worden: het plantsoen ligt in het hart van de wijk en het zwembad, tramlijn 6, de Vaillantlaan, het Johan de Witt Scholengroep en het Volksbuurtmuseum liggen om de hoek. Het Volksbuurtmuseum neemt een sleutelpositie in in de ontwikkeling van het nieuwe Teniersplantsoen tot wijkpark. Het Volksbuurtmuseum krijgt een nieuwe functie en zal geëxploiteerd worden door Culturalis. In het pand zal een theatervoorziening met muziekstudio's komen. Deze faciliteiten in het gebouw kunnen worden uitgebreid door boven de parkeergarage een grandcafé te ontwikkelen of, wellicht tijdelijk, een Cruiffcourt aan te leggen. Het park wordt de ontmoetingsplek voor vrienden, gezinnen met kinderen, jongeren en ouderen om te ontspannen en te bewegen. Het park krijgt van een evenementenveld, sport- en spelmogelijkheden, een Haags Hopje, hoogwaardig groen en speeltoestellen. Vanuit het park kan een multi-sportvereniging Schilderswijk worden opgezet. Ook wordt een voetbalcompetitie met de andere drie krachtwijken georganiseerd. Bewoners krijgen een actieve rol bij de inrichting en het onderhoud van het park. Over de uitvoering van het wijkpark zijn strategische partners verdeeld, omdat het park relatief veel geld kost en er beperkte ruimte in de wijk is. Anderzijds zorgt het wijkpark wel voor meer groen en sportgelegenheid in de wijk.

Voor het verdrag van de Schilderswijk zijn de volgende coalitiepartners bereid een icoon te ontwikkelen:

Wijkpark

- Gemeente, dienst DSO
- Nieuwe en bestaande bewonersorganisaties

Volksbuurtmuseum

- Gemeente, dienst OCW en DSB
- HaagWonen (Grandcafé)
- Johan Cruyff foundation (Cruiffcourt)
- Nieuwe en bestaande bewonersorganisaties
- Culturalis

4.IV.3 Een schone, hele en veilige Schilderswijk

Een schone Schilderswijk is een basisvoorwaarde voor een leefbare wijk waar je trots op kunt zijn. Voor bewoners en partners in de Schilderswijk staat dit bovenaan de agenda. En schoon is de Schilderswijk nu nog niet. De 'operatie Schoon', waarmee de gemeente Den Haag de hele stad blijvend schoon wil krijgen, start als eerste in de Schilderswijk. Het uiteindelijke doel is daarbij een inzamelsysteem met behulp van ondergrondse containers. Ze zijn altijd beschikbaar, geven een netter en schoner straatbeeld en dragen bij aan minder arbeidsbelasting voor de beladers. Daarbij is in de invoeringsfase intensief toezicht noodzakelijk is, om te zorgen dat adequaat gebruik van de containers vanzelfsprekend wordt. De komende maanden start het onderzoek waar in de Schilderswijk containers geplaatst kunnen worden, bijvoorbeeld in verband met aanwezige kabels en leidingen. In 2008 kan een begin gemaakt worden met de plaatsing. Een schone Schilderswijk kan niet zonder een heldere en leesbare openbare ruimtes. Blinde gevels, dode hoeken en onderdoorgangen zijn een magneet voor vuil. Een gecombineerde aanpak van de herinrichting van de openbare ruimte en ingrijpen in de woningvoorraad ondersteunen 'operatie Schoon'. De fysieke aanpak draagt bij aan de trots van bewoners en stimuleert hen om verantwoordelijker met hun wijk om te gaan.

Een schone Schilderswijk begint al eerder. De gemeente wil van het vegen een integraal proces maken: straat, trottoir en aangrenzend groen (ook als dat aan een woningbouwcorporatie toebehoort) in één veegbeurt schoon van gevel tot gevel. Een pilot in Haagse Hout is daarbij voorbeeld voor toepassing in de Schilderswijk. Klad- en plakvandalisme wordt met voorrang aangepakt in aansluiting op de gevel-tot-gevel aanpak. Door verkeerd aanbodgedrag en gesleur met zakken tijdens de inzameling scheuren huisvuilzakken gemakkelijk open. Bovendien doen meeuwen nog een duif in het zakje door het openpikken van zakken en het verspreiden van restafval. Om zwerfvuil intensiever tegen te gaan wordt volgend jaar begonnen met een extra handhavingdag en verwijderende

van illegaal geplaatst afval, naast de reguliere ophaaldag voor restafval. Een ploeg gaat nogmaals door de straat om zowel te vegen, bakken te legen als ook gelijk verkeerd aangeboden/illegaal geplaatst huisvuil en grofvuil mee te nemen.

Bij deze ronde loopt handhaving direct mee, zodat direct actie wordt ondernomen op overtredingen. Waar nodig zal extra worden geveegd en vuilnisbakken worden geleegd in de weekends en buiten kantooruren. Dit koppelen we aan het vergroten van plekken waar mensen hun afval kwijt kunnen zoals het aanbod van afvalbakken. Deze intensieve aanpak geldt met voorrang voor structureel vervuilde, bijzondere locaties, de zgn. 'muckspots'. De komende maanden inventariseren we waar dat nodig is, zoals de straten grenzend aan de Haagse Mart of de winkelstraten.

In de Schilderswijk start een inhaalslag om onrechtmatig wonen, illegale kamerverhuur en overbewoning te elimineren. Alle adressen in de krachtwijk (12.900 adressen) worden door een integraal team gecontroleerd op onrechtmatig wonen, personalia bewoners, misbruik sociale voorzieningen en onderhoudsgebreken van de panden. Het intensiveren van de handhaving en de aanpak van huisjesmelkers leidt tot het inperken van overlast. Integrale handhaving draagt bij aan een leefbare Schilderswijk. Er komt een melden steunpunt extreme woonoverlast waar bewoners klachten over woonoverlast, onrechtmatig gebruik van panden en andere overlast kunnen melden. Er kan anoniem gemeld worden of met terugkoppeling. De meldingen worden sneller opgepakt. Afspraken over de afhandeling van meldingen tussen de gemeente, corporaties, politie en de GGD worden gemaakt. Een combinatie van nieuwe aangepaste wetgeving en fysieke aanpak is vereist. Aanpassing/aanvulling van de regelgeving maakt daadkrachtig ingrijpen mogelijk. Door een betere (ICT) koppeling tussen betrokken instanties wordt de samenwerking verbeterd en de opsporing van onrechtmatigheden geoptimaliseerd.

Een groot aandeel van de naar schatting 20.000 mensen die niet meegenomen worden in de officiële tellingen van Den Haag, wonen in de Schilderswijk. In deze situatie zijn mensen voortdurend bang om opgepakt en uitgezet te worden. Dit heeft negatieve effecten voor henzelf, maar ook voor hun omgeving, door overbewoning, onveilige woonsituaties en druk op de openbare ruimte. Mensen durven niet naar een dokter, of zijn bang om hun kinderen naar school te sturen (terwijl gezondheidszorg en onderwijs ook door Nederland erkende rechten zijn); mensen zullen zich niet openbaar verweren en geen hulp zoeken in uitbuitingssituaties door werkgevers of huisjesmelkers, of bij fysiek (seksueel) geweld bijvoorbeeld. Dit onderwerp ligt politiek gevoelig, maar het heeft invloed op het leefklimaat in de Schilderswijk. De partners moeten samen zorgdragen voor bijvoorbeeld huisvesting voor tijdelijke arbeidsmigranten, het creëren van veilige netwerken waar mensen met hun problemen

terecht kunnen en plekken waar zij kennis kunnen nemen van hun rechten en daaruit voortvloeiende mogelijkheden bij hun leven. Belangrijk is hierbij ook om veilig aangifte te kunnen doen om misstanden te voorkomen.

De gemeente en politie vervullen een belangrijke rol bij een veilige Schilderswijk en kiezen voor een intensivering van verschillende instrumenten, zoals de persoonsgerichte aanpak van criminele jongeren (aanpak van veelplegers en doorstromers) en gebiedsgerichte aanpak, waaronder de hennepsteelt, overlast drugs en drugspanden, inzet nacht- en buurtpreventie en de hotspotsaanpak. De gebieden rond de Delftselaan, de Hobbemastraat en het Teniersplantsoen en het Van der Vennepark zijn aangewezen als hotspot.

De hotspotsaanpak resulteert in een verhoogde politieursurveillance en specifieke inzet gericht op jongeren. Ook zijn de pleinen en straten (gedeeltelijk) fysiek aangepakt en wordt er extra schoongemaakt. Naast de hotspotsaanpak is er in de Schilderswijk ook extra aandacht voor en een direct optreden tegen drugs-overlast. Bij het Van der Vennepark is een gebruikersruimte voor harddrugsverslaafden geopend, waar drugsverslaafden kunnen gebruiken. Hierdoor zijn gebruikers van straat en neemt de overlast en incidenten af, maar dealers blijven de wijk bezoeken. De verschillende vormen van aanpak op het gebied van veiligheid zijn succesvol. Met meer regie op onderdelen (ondermeer jongerenaanpak) en het intensiveren van de verschillende instrumenten kan de veiligheidsproblematiek succesvoller worden aangepakt.

Wijkagenten zijn een onmisbare schakel naar de wijkbewoners. Door hun breed en fijn vertakt netwerk hebben zij problemen sneller in zicht en worden die problemen eerder aangepakt, en vaak zelfs voorkomen. Het optreden van de wijkagenten moet consequent zijn en indien nodig repressief. Goed opererende wijkagenten kunnen voorkomen dat zwaarder ingrijpen nodig is en leveren ook een onmisbare bijdrage aan het opbouwen van werkbare (vertrouwens)relaties met de wijkbewoners. De wijkagenten die nu in de wijk opereren vervullen daar een zeer waardevolle functie. Uitbreiding van extra wijkagenten is nodig om voldoende aandacht te kunnen schenken aan de verschillende bevolkings- en jeugdgroepen. Over deze uitbreiding wordt gesproken in de regionale driehoek.

Voor het verdrag van de Schilderswijk zijn de volgende coalitiepartners bereid de Schilderswijk schoon, heel en veilig te maken:

- Gemeente, DSB (één keer per week narooien, plaatsen ondergrondse containers, onrechtmatig gebruik panden, zwerfvuil, extra en flexibele inzet handhavingsteams, centraal meldpunt en aanpak graffiti)
- Wijkbeheer (Vuilbreng Centrum/ Mobiele Pleinwachters/ uitbreiding veegploegen)

- Reclassering (Uitbreiding veegploegen)
- Haag Wonen (toezichthouders, aanpak woonfraude, aanpak binnenterreinen, bergingsgangen)
- Staedion (wijkbeheerders KVV, overleggen aanpak vuil, aanpakken overlast)
- Politie, BSD/BZOOV
- Okia (netwerken, informatie uitwisselen en ondersteuning opzet veilige aangifte)

4.IV.4 Trotse en verantwoordelijke bewoners

Een schone, hele en veilige Schilderswijk is niet alleen een zaak van de partners. Bewoners zelf zijn degene die bijvoorbeeld hun vuilniszak te vroeg buiten zetten. Om de Schilderswijk echt schoon, heel en veilig te krijgen zullen ook de bewoners hun gedrag dienen aan te passen en hun verantwoordelijk moeten nemen. Een grote groep bewoners wil dit ook, maar vraagt hierbij steun van de partners. Enerzijds door strengere handhaving, anderzijds door duidelijke regels waar zij elkaar op kunnen aanspreken zondig met rugdekking van een professional.

Een voorbeeld is kinderen en jongeren bij de plaatsing van straatmeubilair en speeltoestellen te betrekken en daarbij voorlichting geven op scholen over (de kosten van) het onderhoud en over verantwoordelijk gedrag in de openbare ruimte.

Een schone Schilderswijk zal de intensivering van het onderhoud en vergroting van het niet opleveren, als het gedrag van de bewoners niet verandert. We werken aan een communicatiestrategie om ervoor te zorgen dat bewoners op de hoogte zijn van de regels en de mogelijkheden. Inspanning van alle partners is nodig bij een actief 'aanspreekgedrag' van de bewoners om jong en oud ervan te doordringen dat een schone wijk begint bij hun eigen handelen. Op deze manier kunnen bewoners ook elkaar aanspreken als zij zich gesteund zien door professionals. Extra toezicht vormt hierop het sluitstuk. Er zal intensief en integraal gehandhaafd worden vanuit de betrokken gemeentelijke diensten en de woningbouwcorporaties. Naast een telefonisch en virtueel meldpunt richten we een fysiek meldpunt op in de wijk, dichtbij bewoners. Vanuit dit meldpunt, de regiekamer, wordt dan direct en integraal actie ondernomen. Daarmee realiseren we een geloofwaardige reactie op de melding vanuit de ogen van de melder en een actie gericht op de veroorzaker. Met deze maatregelen zetten we in op een Schone Schilderswijk, waarmee bewoners zien dat het de partners serieus is om zich in te spannen voor een wijk met uitstraling, waarbij schoon een belangrijke basisvoorwaarde is.

Een veilige Schilderswijk is nu ook al een onderwerp waar bewoners actief aan meewerken. De Buurtvaders surveilleren meerdere dagen per week in de wijk. Nachtpreventie loopt wekelijks een nacht rond. Strategische partners willen op basis van informele netwerken via voorvrouwen en voormannen, met

inschakeling van vertrouwenspersonen uit de verschillende bevolkingsgroepen en van de religieuze organisaties in de wijk een bewonersnetwerk opzetten die op regelmatige basis overleggen over de veiligheid in de wijk.

In 2009 streven partners om op basis van een bij de wijk passende bewonersvertegenwoordiging het project 'Community Policing' te starten. Hierin werken gemeente, politie en bewoners op basis van een gezamenlijke probleemanalyse samen aan het oplossen van gezamenlijk benoemde concrete veiligheidsproblemen in de wijk. Een stap verder in deze aanpak is dat bewoners niet alleen mee praten, maar leveren zij ook, als volwaardige samenwerkingspartner, zelf prestaties. Partners streven er naar om in 2011 samen met bewoners deze volgende stap te zetten naar een veilige Schilderswijk waarin ook bewoners hun verantwoordelijkheden nemen.

Voor het Verdrag van de Schilderswijk zijn de volgend coalitiepartners bereid om samen met bewoners te werken aan hun trots en verantwoordelijk voor hun wijk:

- Stichting BOOG (portiekafspraken)
- Haag Wonen (toezichthouders en beheer consulenten, betrekken jongeren, ieder kwartaal 5 bewoners belonen)
- Gemeente, diensten DSB (communicatie-campagne) en BSD (veiligheid)
- Staedion (wijkbeheerders PKVV)
- Politie

Agenda van de toekomst volgens de bewoners

Acht van de veertien agendapunten gaan over het onderwerp Gezond leven, veilig leven en samenleven

2	De Schilderswijk moet schoner
6	Meer jongerenactiviteiten voor de hangjeugd
8	Maak ruimte voor talent
9	Heropening Volksbuurtmuseum
10	Opknappen van buurthuizen

Veel van de agendapunten van bewoners raken dit onderwerp. Vooral een schone Schilderswijk. De andere punten raken minder direct aan de uitstraling van de wijk, zoals het aanbieden van activiteiten waardoor jongeren minder overlast veroorzaken.

In de aanbevelingen vanuit de vitale netwerkbijskomsten staan de V's centraal: Vuilnis en Veiligheid. Alle bewoners vragen om een duidelijke en strenge aanpak waarin zij ook bereid zijn een eigen rol op te pakken bij het schoon en veilig houden van de wijk. Via de jongerenlijn 12+ en de buurthuizen als centra kunnen jongeren zich verder ontplooiën waardoor ze minder overlast veroorzaken.

5. Levensloop

Maatregelen geclusterd naar levensloop

In iedere levensfase kunnen mensen uit de hoofdstroom van het maatschappelijke leven vallen doordat zij een achterstand hebben opgelopen die zij niet meer op eigen kracht kunnen inlopen. Onderstaand wordt een overzicht gegeven van de levensfase waarop de voorgestelde maatregelen zich richten. Bij de levensfasen is aangegeven om hoeveel mensen het gaat in de Schilderswijk. De noodzaak om te focussen op de grootste problemen en de grootste kansen in de Schilderswijk heeft ertoe geleid dat niet alle onderwerpen evenwichtig op de groepsfoto naar leeftijdsklasse staan. Om het verschil te kunnen maken voor de Schilderswijk geven zowel de bewoners als de partners aan dat de focus in het Verdrag op de jeugd dient te liggen. Dit geldt met name voor het thema perspectief. De maatregelen vanuit het thema uitstraling richten zich meer op alle leeftijdsgroepen.

Levensfase**Interventie**

Voorschoolse periode (0-4 jaar)

429 peuters van de 830 volgen VVE

Basisschool (4-12 jaar)

4292 leerlingen van de 4716 behoren tot de groep met gewicht >1,0

Voortgezet onderwijs (12-18 jaar)

437 leerlingen van de 540 krijgen laag schooladvies
Relatief schoolverzuim 5,8% (3,2% stedelijk)

Brede Buurtschool

Aanpak problemen achter de voordeur
Een met aandacht ingerichte woonomgeving
Een schone, hele en veilige Schilderswijk

Brede Buurtschool

Aanpak problemen achter de voordeur
Een met aandacht ingerichte woonomgeving
Een schone, hele en veilige Schilderswijk
Trotse en verantwoordelijke bewoners

Talentontwikkeling twaalf-plus

Begeleiden naar een startkwalificatie
Aanpak problematische jongeren
Aanpak problemen achter de voordeur
Faciliteren ontmoetingen
Een met aandacht ingerichte woonomgeving
Een schone, hele en veilige Schilderswijk
Trotse en verantwoordelijke bewoners

Levensfase**Interventie**

Startende werkenden (15-25 jaar)

541 van de 5.474 jongeren zijn niet-werkende werkl-
zen

Productieve levensfase (25-65 jaar)

Uitkeringsgerechtigden 11,1% (7% stedelijk)
3.322 werklozen Re-integratietrajecten
4.870 huishoudens behoren tot de minima

Post-productieve levensfase (65 plus)

1.202 ouderenuishoudens behoren tot de minima

Talentontwikkeling twaalf-plus

Begeleiden naar een startkwalificatie
Aanpak problematische jongeren
Stimuleren ondernemerschap
Creëren werkgelegenheid
Florerende winkelstraten
Aanpak problemen achter de voordeur
Variatie aanbrenge in woningaanbod
Een met aandacht ingerichte woonomgeving
Een schone, hele en veilige Schilderswijk
Trotse en verantwoordelijke bewoners

Stimuleren ondernemerschap

Creëren werkgelegenheid

Florerende winkelstraten

Re-integratietrajecten
Bevorderen gezondheid
Aanpak problemen achter de voordeur
Faciliteren ontmoetingen
Variatie aanbrenge in woningaanbod
Een met aandacht ingerichte woonomgeving
Een schone, hele en veilige Schilderswijk
Trotse en verantwoordelijke bewoners

Bevorderen gezondheid

Aanpak problemen achter de voordeur
Faciliteren ontmoetingen
Florerende winkelstraten
Een met aandacht ingerichte woonomgeving
Een schone, hele en veilige Schilderswijk
Trotse en verantwoordelijke bewoners

6. Organisatie

Wanneer het Verdrag van de Schilderswijk is ondertekend, door de partners gezamenlijk en tussen de gemeente het ministerie van VROM, start de uitvoering. In dit hoofdstuk schetsen we voor vijf onderdelen de richting voor de uitvoering van deze maatregelen:

- rol bewoners in de uitvoering
- uitvoering korte termijn
- uitvoering op (middel)lange termijn
- financiering
- communicatie

Centrale doelstellingen bij Organisatie te bereiken binnen 10 jaar

- m Organisaties werken samen vanuit een gezamenlijk doel voor de Schilderswijk
- n Organisaties en bewoners werken samen om het gezamenlijke doel te bereiken.

De uitgewerkte doelen voor over 4 jaar worden, in een separate bijlage, betrokken bij de bespreking in de raadscommissie.

6.I Rol bewoners in de uitvoering

Om ervoor te zorgen dat bewoners zich serieus genomen voelen en gesteund door de partners kan het niet anders dan dat we de participatie van bewoners en hun vitale netwerken als uitgangspunt nemen. Niet alleen om te weten wat er leeft, maar juist voor het vinden van organisatiekracht. Hiervoor is het nodig dat de formele netwerken de meer informele netwerken ondersteunen en versterken. Daarbij is aansluiting bij de meer dan 20 migrantenorganisaties en grote verscheidenheid aan religieuze organisaties noodzakelijk. Zo kan ook een structurele vorm van participatie ontstaan waarbij partners en bewoners samen werken aan de grote opgaven van de wijk.

Stichting BOOG heeft hiervoor bijvoorbeeld een bod geplaatst. Zij bieden aan om locatienetwerken op 7 aandachtspunten in de wijk te ontwikkelen en te coördineren. Tevens willen zij een intercultureel platform ontwikkelen. Deze locatienetwerken en het intercultureel platform zouden moeten leiden tot een goede afstemming tussen de diverse partijen, een centraal aanspreekpunt en duidelijke communicatie.

Voor de korte termijn is het echter van wezenlijk belang om dit bod te bespreken met de geraadpleegde vitale netwerken zodat zij terug zien wat er met hun beelden is gebeurd. Dat zij zien dat dit serieus genomen wordt. Duidelijk moet worden hoe de partners de vitale netwerken een herkenbare plek geven binnen de uitvoering van het Verdrag. Dit kan niet zonder de stap naar de bewoners toe te maken in plaats van te wachten tot zij naar ons toe komen. Daarbij gaat het om het zoeken naar een aanpak die past bij hun wereld en niet zozeer bij die van de professionele organisaties.

6.II Uitvoering korte termijn

Met de professionele partners is via gezamenlijke bijeenkomsten en werkgroepen gewerkt aan inhoud en uitvoering van het Verdrag via gemeenschappelijke doelen. Daarnaast heeft iedere partij afzonderlijk een bod gedaan als antwoord op de vraag: "Wat kan jij bieden aan de Schilderswijk vanuit de gemeenschappelijke doelen?". Uit de biedingen komen vernieuwende en inspirerende ideeën, maar ook sterk op elkaar lijkende of direct in elkaars verlengde liggende ideeën. De samenhang en afstemming tussen die ideeën kan en moet beter. De focus vanuit de bewoners bepaalt de eerste stap naar samenhang, maar daarvoor is

meer uitwerking nodig dan we op dit moment in het Verdrag kunnen opnemen. Daarom koppelen we dit direct aan de uitvoering van het Verdrag.

We doen dit op de volgende manier. Vanuit de vier centrale werkvelden van het Verdrag kiezen we per werkveld een maatregelpakket waarmee we nu direct aan de slag kunnen en dat bijdraagt aan de missie voor de Schilderswijk. Deze uitvoering en uitwerking gebeuren zowel met bewoners als met partners. Dit zal ook werkend ontdekken zijn. Dit geldt in het bijzonder voor de financiering, omdat we nu wel starten met de uitvoering, maar er nog geen duidelijkheid is over de invulling van de financiering daarvan. Hiernaast het overzicht van de vier maatregelpakketten.

Per werkveld stellen we vanaf september een coalitie samen. Deze coalitie bestaat uit partners die nu al een bod gedaan hebben en uit partners die essentieel zijn bij de uitwerking en uitvoering van de maatregelen binnen het betreffende werkveld. De gemeente neemt zitting in de coalitie met gezaghebbende personen die in de wijk werkzaam worden / zijn en een directe link hebben met de bestuurlijke en ambtelijke top binnen het stadhuis. Vanuit de strategische partners vragen we personen met beslissingsbevoegdheid om zitting te nemen in de coalitie.

Deze coalitie krijgt twee opdrachten. Deze opdrachten moeten in december 2007 zijn afgerond:

1 Werk het focusonderwerp uit.

Welke inhoudelijke en procesmatige en financiële stappen zijn nodig om:

- over vier en tien jaar tijd het gestelde doel van het focusonderwerp te realiseren
- in 2008 de eerste resultaten voor de bewoners zichtbaar zijn
- bewoners te betrekken bij de ontwikkeling en uitvoering volgens de participatieaanbevelingen van Twynstra Gudde.
- de samenwerking tussen de coalitiepartners wordt geborgd

2 Werk de biedingen uit tot een samenhangend programma per werkveld.

Geef hierbij aan:

- hoe biedingen zich tot elkaar verhouden (waar versterken zij elkaar, waar overlappen zij elkaar, waar werken zij elkaar tegen)
- hoe hierin samenhang is gebracht in relatie tot de bijdrage van de biedingen aan het gestelde doel
- hoe bewoners worden betrokken bij de ontwikkeling en uitvoering volgens de participatieaanbevelingen van Twynstra Gudde.
- een planning van verdere ontwikkeling en uitvoering van de biedingen met aandacht voor zichtbare resultaten voor bewoners in de eerste twee jaar

Werkveld

Jeugd en Scholing
Werk en economie
Gezond leven, veilig leven en samen leven
Leefbaar en trots wonen

- de samenwerking tussen de coalitiepartners wordt geborgd ten behoeve van de gestelde doelen
- een financiële raming van het programma Het overzicht van de biedingen en het financiële overzicht zijn hierbij leidraad.

6.III Uitvoering (middel)lange termijn

Er is nog geen duidelijke invulling van de uitvoering van het Verdrag. Verder onderzoek en overleg moeten duidelijk maken hoe partners samen met bewoners het beste uitvoering kunnen geven aan de gestelde doelen. Het wijkbelang staat boven het organisatiebelang. Uit de bijeenkomsten met vitale netwerken van bewoners en met de partners is duidelijk geworden dat de professionele partijen die in de wijk actief zijn, in hun huidige vorm onvoldoende tot samenwerking en afstemming komen. Er wordt onderzocht hoe een organisatievorm kan worden opgezet die bewoners en organisaties verbindt aan het gemeenschappelijke doel een bijdrage te leveren aan het vergroten van perspectief en een verbetering van de uitstraling van de wijk. Partners zijn bewoners, lokale bedrijven, verenigingen en vrijwilligersorganisaties, religieuze organisatie, maatschappelijke organisaties, de lokale overheid, en publieke diensten.

Verschillende partners hebben hiervoor al een bod geplaatst. Belangrijke voorwaarden hierbij zijn een slagvaardige en gebiedsgerichte organisatie die samen met partners en bewoners wordt opgezet en voor de uitvoering van het Verdrag zorgt. Om goed te kunnen sturen over een periode van 4 en 10 jaar zijn meetbare doelen nodig, waardoor resultaten (juist ook tussentijds) kunnen worden beoordeeld en activiteiten kunnen worden geïntensiveerd of bijgestuurd wanneer de resultaten onvoldoende bijdragen aan het behalen van het doel. De doelen in het huidige Verdrag zijn nog niet meetbaar. Hieronder volgt een procesvoorstel hoe we hieraan in de komende maanden verder werken. Hierbij ligt een relatie met de nog te maken afspraken tussen de gemeente en het Rijk over de financieringssysteem.

De doelstellingen in het Verdrag zijn richtinggevend, maar weinig concreet. Het zijn zogenaamde ER-doelen: meer, minder, prettiger, schoner, veiliger. ER-doelen zijn na te streven, maar nooit te bereiken doelen. Om te kunnen sturen op de resultaten van het Verdrag is het belangrijk dat we concrete doelstellingen formuleren. Deze doelstellingen moeten door alle partners worden gedragen. Het is daarom goed om deze doelstellingen SMART (Specifiek – Meetbaar

Maatregelpakket

Talentontwikkeling twaalf plus
Florerende winkelstraten
Aanpak problemen achter de voordeur
Een schone Schilderswijk

– Acceptabel – Realistisch – Tijdgebonden) te maken. Een SMART-doelstelling is ook richtinggevend: het geeft aan wat je wilt bereiken, maar het is vooral sturend. Er wordt aangegeven welke resultaten wanneer moeten worden bereikt.

Wij doen hiervoor het volgende procesvoorstel. In de periode van september tot december worden de doelstellingen verder geconcretiseerd. Hierin werken we de volgende zaken uit:

- Verfijning van de doelstellingen en voorzien van een percentage met een fasering van vier en tien jaar
- Meetbare doelstelling voorzien van een resultaat met een streefwaarde en indicator met een fasering van vier en tien jaar
- Hoe en door wie te meten
- Relatie met VROM-indicatoren (wanneer aanwezig) In het onderstaande voorbeeld wordt een voorzet gemaakt voor de woonomgeving. Voor dit voorbeeld kon geen gebruik gemaakt worden van de cijfers vanuit het Haags gemiddelde. Dit moet verder worden uitgezocht.

6.IV Financiën

De voorgestelde maatregelen uit dit wijkactieplan kosten geld. Op dit moment is nog niet duidelijk hoeveel geld er voor de Schilderswijk beschikbaar is. Het hangt mede af van de hoeveelheid geld en van de voorwaarden die aan de budgetten worden verbonden of en zo ja hoe dit plan kan worden uitgevoerd. Het hele plan moet –met alle financiële consequenties– nog worden gecontroleerd en goedgekeurd voordat het in werking kan treden. Hierop volgt ook nog de nadere uitwerking met de coalities per werkveld. Er kunnen nu dus geen rechten aan worden ontleend.

In het proces van de totstandkoming van het Verdrag hebben wij alle partners gevraagd een bod neer te leggen waarvan zij denken dat die het verschil kan maken voor de Schilderswijk. Dit gaat dus om maatregelen die zij extra willen nemen om de gestelde doelen te kunnen behalen. Bij het neerleggen van dat bod is ook de vraag gesteld wat zij daarvoor nodig, het is dus een vrij bod los van de huidige financieringsstromen. Het bod legt dus ook een vraag aan het Rijk naar middelen op tafel om dit bod te kunnen waarmaken.

Algemene doelstelling	Meetbare doelstelling	Meetbaar	VROM-indicator
Er komt een prettige woonomgeving voor bewoners en bezoekers	de woonomgeving is heringericht aansluitend op verscheidenheid aan doelgroepen in de wijk	Stand van zaken uitvoeringsprogramma openbare ruimte	Er vindt een verbetering plaats wanneer er een toename is van het indexcijfer woonomgeving richting het Nederlands gemiddelde
50% van de pleinen is opnieuw ingericht 35% van de straten zijn heringericht 25% meer groen in de wijk	4 pleinen zijn heringericht 2 hoofdroutes zijn heringericht 40 woonstraten zijn heringericht		
De bewoners geven een cijfer voor hun woonomgeving dat met 50% opschuift naar het Haags gemiddelde	Het indexcijfer voor de woonomgeving stijgt van 74 naar 90?	Via WOON Via gemeentelijke onderzoek	

Partners stellen voor om de financiële middelen afhankelijk te maken van de bijdrage aan het wijkresultaat en los te koppelen van het instellingsresultaat. Het huidige bod is gekoppeld aan een set van maatregelen, terwijl we onder de uitvoering stellen dat het doel voorop staat. Dit moet dan worden doorgezet naar de financiering. De nu voorliggende maatregelen geven een richting hoe het doel kan worden behaald, maar het is goed mogelijk dat over een periode van 10 jaar andere maatregelen hieraan beter bijdragen. Dan moet het ook mogelijk zijn hiervoor de financiële middelen te herverdelen.

In de verdere uitwerking van het Verdrag gaan we op zoek naar extra financiële middelen. Fondsenwerving en aanvullende subsidies kunnen bijdragen aan het uitvoeren van de maatregelen. Daarnaast is het van wezenlijk belang om private partijen mee te laten investeren in de Schilderswijk. Dit kan via een stedelijke participatietop waarin grote bedrijven wordt gevraagd wat zij kunnen betekenen voor de krachtwijken van Den Haag, maar ook via het individueel benaderen van multinationals om zich te verbinden aan een specifiek initiatief zoals bij talentontwikkeling twaalfplus voor de jongeren. Het huidige Verdrag dient hierbij als basis dienen om het gesprek aan te gaan met deze bedrijven.

6.V Communicatie

Voor de uitvoering van het verdrag wordt een communicatieplan en -programma opgesteld en uitgevoerd dat enerzijds tot doel heeft om het uitvoeringstraject van het wijkactieplan te begeleiden en anderzijds de identiteit en het imago van de Schilderswijk te versterken.

Er worden twee trajecten ingezet:

- 1 Een cultureel programma dat de uitvoering volgt, waarbij de bewoners op creatieve wijze betrokken worden bij het transformatie traject en er mogelijkheden ontstaan om een verbetering van het imago van de wijk te bereiken (vergelijk met Op Trek in Transvaal).
- 2 Een gezamenlijke formele communicatie en marketing van het wijkactieplan (logo, pers map, nieuwsbrief). In de marketing moet aansluiting worden gezocht bij het urbanmarketingprogramma voor Transvaal en de Haagse Markt. In de belevingswereld van de gemiddelde Hagenaar zijn de Schilderswijk en Transvaal, 'broer en zus', zowel vanuit cultureel als ruimtelijk oogpunt. Het is de Haagse Markt die ze verbindt. In de communicatie moet gebruikt worden gemaakt van reëel behaalde successen. Een communicatieplan dat de momenta in het uitvoeringstraject op de voet volgt. Deze moeten met trots worden gevierd. Er zijn bijvoorbeeld twintig school- en werkloze jongeren van de straat gehaald en succesvol ondergebracht in leerwerktrajecten. Dit is het moment om de verbeterde persoonlijke ontwikkelingsmogelijkheden in de Schilderswijk onder de aandacht te brengen en/of de vermindering van de overlast door hangjongeren aan de orde stellen. Ook succesmomenten uit het participatietraject moeten actief worden opgezocht en onder de aandacht van de pers en de buurt worden gebracht.

Colofon:

Uitgave
Gemeente Den Haag
Postbus 12600
2500DJ Den Haag

September 2007

Tekst
Wijkteam Schilderswijk

Fotografie
Marieke Peereboom
Peter van Oosterhout

Vormgeving
Dienst Stedelijke Ontwikkeling/team Visualisatie

Productie
Facilitaire Dienst/Multimedia

Oplage
300

